بازرگانیو پیشەسازی

رۆژنامەیەکی ئابورییە ژووری بازرگانی و پیشەسازی سلێمانی بڵاویدەکاتەوە | ژمارە 14 2022-5-7

http://www.sulcci.com

ریکلام

کیتۆ کۆلا بخۆرەوە و مەترسە..

لەوڵاتی سوید بەرهەم دێت

کۆمپانیای بورهان

بریکاری سەرەکیە

سلێمانی رۆژانە پێویستی بە ٩٠ تۆن گۆشتی سوورە

5«

ئەمساڵ بەرهەمی دانەوێڵە لەگەرمیان ٥٠٪ کەم دەکات

9«

نرخی ئۆتۆمبێل گران دەبێت

11«

ئابوریو سیاسەتو ئازادی

14«

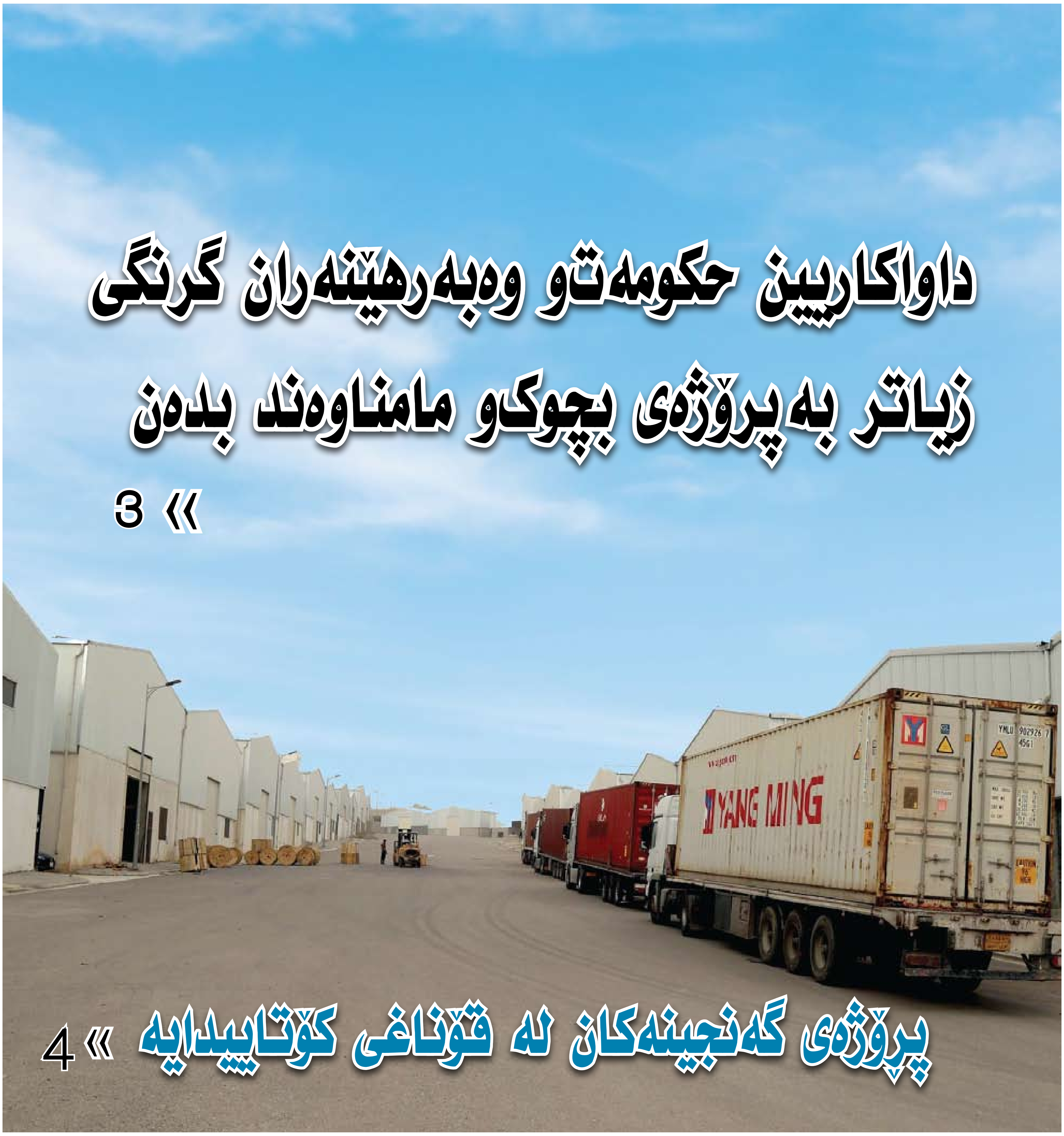

داواکاریین حکومەتو وەبەرهێنەران گرنگی زیاتر بەپرۆژەی بچوکو مامناوەند بدەن

3 «

پرۆژەی گەنجینەکان لە قۆناغی کۆتاییدایە

4 «

شاندێکی بازرگانی سلێمانی سەردانی "کەنەدا"یان کرد

بۆ زیاتر ئاشنا بوون بە بەرهەمەکانی وڵاتی کەنەداو ئەنجامدانی کۆبونەوە لەگەڵ بەرپرسانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی ئەو وڵاتە، شاندێکی بازرگانی سلێمانی بەسەرۆکایەتی سەرۆکی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی سەردانی ئەو وڵاتەیان کرد.

سیروان محەمەد، سەرۆکی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانیو جێگری سەرۆکی یەکێتی ژوورە بازرگانیەکانی هەرێم رایگەیاند "سەردانەکەمان بۆ وڵاتی کەنەدا بەمەبەستی بەشداریکردن بوو لەگەورەترین پێشانگای خۆراکی ساڵ لەشاری مۆنتریاڵ کە بۆ ماوەی سێ ڕۆژ بەردەوام بوو، ژمارەیەک لەبازرگانانی سلێمانیو هەرێم تیایدا بەشداربون".

راشیگەیاند "لەپێشانگاکەدا نوێترین ئامێرە پێشکەوتووەکانی بەرهەمهێنانی خۆراکو پێداویستیەکانی خۆراکی نمایش کرابوو، کۆمپانیاکانی بەرهەمهێنانی خۆراک نوێترین جۆری بەرهەمەکانی ئەو وڵاتەیان نمایش کردبوو، بازرگانانی هەرێم بەپێی پێداویستی ناوخۆییو باشی بەرهەمەکان ئاشنایەتییان لەگەڵ ئەو کۆمپانیایانە دروستکرد کە لەبواری خۆراکیدا کاردەکەنو هاوردەکردنی ئەو کاڵایانەی گونجاون بۆ هەرێمو عێراق".

سیروان محەمەد، سەرۆکی ژوور بەیاوەری بورهان عەلی عەبدوڵاو حەمید عەبدوڵا فەرەج، ئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانیو ژمارەیەک لەبازرگانانی سلێمانیو هەرێم بەشداربوون لەپێشانگای خۆراکی وڵاتی کەنەدا.

سەرۆکی ژوور ئاماژەی بەوەش دا "لەسەردانەکەماندا چاومانکەوت بە (ژان گی دیلۆرم) جێگری سەرۆکی فیدراسیۆنی ژووری بازرگانی کیوبیک بۆ باسکردنی پەیوەندیە بازرگانیەکانو بەهێزکردنی کاری بازرگانیو پیشەسازی تا بتواندرێت بەهەردوولا کارئاسانی زیاتر بکرێت بۆ بەشداریکردنی بازرگانانو پیشەسازان لەپێشانگاکاندا".

سیروان محەمەد، ئەوەشی روونکردەوە کە "بەرپرسانی بازرگانی کەنەدامان ئاگادارکردەوە لەگەورەترین بینای پێشانگای نێودەوڵەتی لەشاری سلێمانی کە ساڵانە پێشانگای خۆراکیو کشتوکاڵیو پیشەسازی تیادا دەکرێتەوەو نوێترین بەرهەمەکانی وڵاتانی جیهانو ناوخۆی تیادا نمایش دەکرێتو کۆمپانیاکانی وڵاتانی کەنەدا دەتوانن بەشداربنو هەموو کارئاسانییەکیان بۆ دەکرێت بۆ هاتنیان بۆ شاری سلێمانی".

ساڵانە لەوڵاتی کەنەدا پێشانگای خۆراکی دەکرێتەوەو بازرگانانی هەرێمی کوردستان بەشداری تیادا دەکەنو ئاشنا دەبن بەنوێترین بەرهەمی خۆراکی کۆمپانیا بەرهەمهێنەکانی وڵاتی کەنەدا.

ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی ٣٦٠٠ سەبەتەی خۆراک بەسەر هەژاراندا دابەش دەکات

سیروان محەمەد سەرۆکی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی رایگەیاند "وەک ئەرکێکی ئەخلاقیو مرۆییو ئایینی خۆمان، هەستاین لەچوار چێوەی پرۆژەی کۆمەک بۆ ژیان زیاتر لە ٣٦٠٠ سەبەتەی خۆراکیمان دابەش کرد بەسەر هەژاراندا کە لەلایەن پێنج کۆمپانیاو بودجەی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی دابین کراوە".

راشیگەیاند "زۆر سوپاسی کۆمپانیاکانی شەمین گوڵبەهارو بەمۆو هەورامانو دۆلفین سیو حەوایی دەکەین کە توانییان هاوکاری ئەم پرۆژەیە بکەن، خێریان بنوسێتو خوایی گەورە پاداشتیان بداتەوە".

ئاماژەی بەوەشدا "زۆر سوپاسی ڕێکخراوی "CDO" دەکەین کە هەڵدەستن بەدابەشکردنی سەبەتە خۆراکییەکان بەسەر هاوڵاتیانی هەژارو کەمدەرامەتدا، زۆر سوپاسی کۆمپانیایی ئەتڵەس ئەسیڵ دەکەین کە توانییان ئەرکی پێچانەوەی سەبەتە خۆراکییەکان لەئەستۆ بگرن".

سەرۆکی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی جەختی لەوەش کردەوە کە "داوا لەسەرجەم سەرمایەدارو خاوەن کۆمپانیاو کارگەو پرۆژەکان دەکەن بەهۆی ئەوەی بەشێک لەهاوڵاتیان لەسایەی قەیرانی داراییدا بەباروودۆخێکی سەختی ئابووریدا تێپەڕ دەبن، هاوکاری هەژاران بن".

کونسوڵی ئەرمینیا سەردانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی دەکات

کونسوڵی ئەرمینیا لەهەولێر، سەردانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی کردو لەلایەن سیروان محەمەد، سەرۆکی ژوورو یاسین ڕەحیم جێگری سەرۆکو ژمارەیەک لەئەندامانی ئەنجومەنی کارگێڕیەوە پێشوازی لێکرا.

ئارشەک مەنوکیان، کونسوڵی ئەرمینیا لەهەولێر لەبارەی سەردانەکەیەوە ڕایگەیاند "پێمانخۆش بوو بەتایبەتی سەردانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی بکەین تاکو بتوانین لەنزیکەوە لەبارەی کەرتەکانی بازرگانیو پیشەسازیو کشتوکاڵیو ئەو کارو پرۆژانەی لەسنوری پارێزگای سلێمانی هەن زانیاری وەربگرین، هیواداریین بتوانین پەیوەندییە ئابورییەکانمان زیاتر بکەین".

لەبەرامبەریشدا، سیروان محەمەد، سەرۆکی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی خۆشحاڵی خۆی دەربڕی بەسەردانکردنیانو داوایی کرد، هەوڵبدەن هێڵی ئاسمانی لەنێوان شاری سلێمانیو وڵاتی ئەرمینیا بکەنەوە، هەروەها بانکێکی باوەڕپێکراو لەشاری سلێمانی دابنێن تاکو بازرگانان سوودی لێوەربگرن.

هەردولاش هاوڕا بوون لەسەر ئەوەی پەیوەندییە ئابورییەکانی نێوان سلێمانیو وڵاتی ئەرمینیا بەهێز بکەنو بازرگانان بەیەکتر ئاشنا بکەنو کاری هاوبەشی زیاتر ئەنجام بدەن.

سەرۆکی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی: گەنجینەکان، گەورەترین پرۆژەی عێراقە

پێویستە حکومەتو وەبەرهێنەران گرنگی زیاتر بەپرۆژەی بچوکو مام ناوەند بدەن

ئا: زریان محەمەد

سەرۆکی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانیو جێگری سەرۆکی یەکێتی ژوورە بازرگانیەکانی هەرێمی کوردستان دەڵێت "پرۆژەی بچوک و مامناوەند سەرچاوەی گەشەپێدانی ئابوریە لەهەر وڵاتێکداو گرنگی پێدەدرێت".

سیروان محەمەد

گرنگی پرۆژەی بچوکو مامناوەند

سیروان محەمەد، جێگری سەرۆکی یەکێتی ژوورە بازرگانیەکانی هەرێمو سەرۆکی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی دەربارەی گرنگی پەرەدان بەپرۆژەی بچوکو مامناوەند لەلایەن وەبەرهێنەرانەوە بەرۆژنامەی "بازرگانیو پیشەسازی" راگەیاند "پرۆژەی بچوکو مامناوەند سەرچاوەی گەشەپێدانی ئابوریە لەهەر وڵاتێکداو گرنگی تایبەتی پێدەدرێت، چونکە زۆرترین دەرفەتی کارکردن دەڕەخسێنێت بۆ هاوڵاتیانو هەر پرۆژەی بچوکو مامناوەندیشە کە بەهۆی کەلەکەبوونی ئەزمونو سەرمایەوە دەبێتە پرۆژەی گەورە".

دەربارەی ئەوەی حکومەت هاوکارە بۆ هاندانی هاوڵاتیان بۆ دەستپێکردنی پرۆژەی مام ناوەندو بچوک، سیروان محەمد وتی "حکومەت وەک پێویست هاوکار نەبووە، دەستی پرۆژەی بچوکو مامناوەندی نەگرتووە، دەبوو حکومەت شاری پیشەسازی دروستبکاتو گرنگی بەو پرۆژانە بدات بەهەموو پێداویستیەکانی ڕێگاوبانو ئاوو ئاوەڕۆو کارەباو هاوکارییان بکات، لەوەرگرتنی رسوماتیشدا دەبێت هەرزانترین نرخیان بۆ دابندرێت تا بەردەوام بن لەکارکردن، ئەوەش وادەکات گەنجان هانبدات بۆ دەستپێکردنی پرۆژەی بچوکو ئەرکی سەرشانی حکومەتیش سوک دەکات لەڕوی دامەزراندنەوە".

وتیشی "ئەو بەرهەمانەی لەدەرەوەی وڵات دێنە هەرێمی کوردستان بەشێکی زۆری بەرهەمی پرۆژەی بچوکو مامناوەندن، چونکە حکومەتەکانیان هاوکاریانن بۆ بەرهەمهێنانی زۆرترین کاڵا، ئەبێت لەهەرێم گرنگی بەم کارە بدرێت بۆ ئەوەی رێژەی هاوردەکردن کەم بێتەوەو ئەو پارە زۆرەی دەڕواتە دەرەوە لەناوخۆدا دەمێنێتەوە، ئەمەش گرنگی خۆی هەیە بەتایبەت بۆ هەرێمی کوردستان کە دەتوانین سوود لەشارەکانی خواروی عێراق وەربگرین بەناردنی بەرهەمی ناوخۆیی بۆیانو ئەمەش بژێوی خەڵک بەرەو باشتر دەبات".

گەنجینەکان، گەورەترین پرۆژەی عێراقە

سیروان محەمەد ئاماژەی بەگرنگی پرۆژەی گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی کردو وتی "گەنجینەکان گەورەترین پرۆژەیە لەسەر ئاستی عێراق، پرۆژەکە سودێکی زۆری هەیە لەم باردودۆخەی ئێستادا، چونکە ئێمە هەمیشە ڕەچاوی ئەوەمان کردوە کە بواری خۆراکی لەجیهاندا بەرەوە کەمبونەوە دەڕوات، دەمانەوێت لەڕێگەی ئەم گەنجینانەوە شاری سلێمانی بکەینە گەورەترین عەمباری کۆکردنەوەی خۆراکو گەورەترین سەنتەری بازرگانی بۆ کاڵاو خواردەمەنییەکان".

وتیشی "لە ئێستادا شاری سلێمانی سوودێکی گەورەی لەپرۆژەی گەنجینەکان وەرگرتووە، مانگانە دەیان هەزار تۆن کاڵاو خواردەمەنی دێنە ناو گەنجینەکانو بەشێوەیەکی ڕێکو پێک هەڵدەگیرێت، ئامانجی ئێمە ئەمە بوو، پرۆژەکە لەئێستادا لەتەواوبوندایەو توانیمان کۆمەڵێک کۆمپانیای گەورە کە لەئێستادا لەسلێمانی کار دەکەنو ناوبانگیان لەبازاڕدا دیارە، لەپرۆژەکەدا شوێنیان پێدراوە، رۆژانە چەندین کاڵاو بابەبەتی خۆراکیو پێداویستی ژیانی رۆژانەی هاوڵاتیان دێتە شاری سلێمانیو بەگوێرەی ستاندارە جیهانییەکان هەڵدەگیرێت".

سەرۆکی ژوور ئەوەی روونکردەوە کە پرۆژەی گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی بوەتە ناوەندێکی بازرگانی گرنگ لەسەرتاسەری عێراقداو ئێستا رۆژانە پێداویستی پارێزگاکانی ناوەڕاستو باشووری عێراق لەکاڵاو خواردەمەنیو بابەتەکانی ژیانی رۆژانەی هاوڵاتیان لەسلێمانیەوە رەوانە دهکرێت بۆ پارێزگاکانی ناوەڕاستو باشووری عێراق، ئەو وتی "دەتوانم بڵێم پرۆژەی گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی بوەتە هۆی دروستبوونی جوڵەیەکی گەورەی بازرگانی، هۆکارەکەشی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی جاران کۆمپانیاکان گەنجینەکانیان لەشارەکانی ناوەڕاستو باشوری عێراق بوو، ئێستا لەپرۆژەی گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی کاڵاکانیان هەڵدەگرنو بەگوێرەی پێداویستی رۆژانەی خۆیان باری دەکەنو دەینێرن بۆ شارەکانی ناوەڕاستو باشوری عێراق".

وتیشی "دەتوانم بڵێم هەلی کار بۆ ٥ هەزار کەس لەپرۆژەی گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی رەخساوە، رۆژانە سەدان کۆنتێنەر دێتە ناو پرۆژەکە لەهەمانکاتدا بەرهەمەکان پەخش دەکرێت بۆ شاری سلێمانیو شارەکانی هەرێمی کوردستانو عێراق، بە شانازییەوە دەتوانم بڵێم تاکو ئێستا پرۆژەی لەم شێوەیە لەسەر ئاستی عێراق دروست نەکراوە".

سیروان محەمەد ئاماژەی بەوەش کرد کە ٦٠٪ پرۆژەی گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی تەرخان کراوە بۆ بابەتە خواردەمەنییەکان، ئەو وتی "لەڕووی تەندروستیو کوالێتییەوە هەموو کاتێک لەژێر کۆنترۆڵی لایەنە پەیوەندیدارەکانو حکومەتی هەرێمدایەو بەئاسانیش دەتوانین ئامارو داتای بڕی ئەو کاڵاو خواردەمەنیانەی لەکۆگاکاندا هەن بزانین".

بایەخی سەردانەکەی کەنەدا

سەرۆکی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی دەربارەی سەردانکردنی شاندێکی بازرگانی هەرێم بۆ وڵاتی کەنەداو بەشداریکردنیان لەپێشانگایەکی خۆراکیدا وتی "خواست لەسەر بەرهەمە خۆراکیەکان لەجیهاندا زیاد بووەو کۆمپانیاکانی گواستنەوە کرێیان دوو بەرامبەر زیاد بووە، سەردانەکەمان بۆ ئەو مەبەستە بوو کە ئاشنایەتی لەگەڵ کۆمپانیا گەورەکەنی کەنەدا دروستبکەینو گفتوگۆیان لەگەڵدا بکەین دەربارەی هێنانی بەرهەمی خۆراکی بۆ هەرێمی کوردستانو عێراقو دروستبونی جوڵەی بازرگانی لەدەروازەکان".

لەبارەی گرنگی ئەو سەردانانە تا چەند سوودی بازرگانانو پیشەسازانە، سیروان محەمد وتی "سەردانەکەمان سەرکەوتوو بوو چاومان بەچەند کۆمپانیایەکی گەورەی خۆراکیو پیشەسازیو کشتوکاڵی کەوت، گفتوگۆمان کرد دەربارەی ئەو بەرهەمانەی لەوڵانی دیکەوە دەهات بۆ عێراقولەئێستادا کەمبۆتەوە، لەگەڵ یەکێتی ژوورە بازرگانیەکانی مۆنتریاڵ کۆبوینەوە کە پێکدێت لە ١٢٥ ژووری بازرگانی، بڕیاردرا لەسەردانی داهاتودا پرۆتۆکۆڵی لێکتێگەشتنی کاری هاوبەشی واژۆ بکرێت تایبەت بەکاری بازرگانیو پیشەسازیو کشتوکاڵیو گەشتوگوزارو ئەو کەرتانەی لەڕووی ئابوریەوە گرنگی هەیە بۆ کوردستانو بەرهەمێکی زۆرباشی دەبێت سەردانەکەمان".

وتیشی "لەکەنەدا سەردانی پێشانگایەکی خۆراکمان کرد لەنزیکەوە لەگەڵ کۆمپانیا بەرهەمهێنەکانی خۆراک گفتوگۆمانکرد بۆ ئاشنابوون بەکاری بازرگانیو نوێترین بەرهەمە خۆراکیەکان تا بتوانین سودوەرگرین بۆ هێنانیان بۆ بازاڕەکانی عێراقو کوردستان".

"ئەو بەرهەمانەی لەدەرەوەی وڵات دێنە هەرێمی کوردستان بەشێکی زۆری بەرهەمی پرۆژەی بچوکو مامناوەندن

</blockquote>

لەگەڵ یۆنان یاداشتنامەی لێکتێگەشتن واژۆ دەکەین

سەبارەت بەسەردانە چاوەڕوانکراوەکەی شاندێکی بازرگانی سلێمانی بۆ یۆنان، سەرۆکی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی رایگەیاند لەدوای سەردانەکەی جێگری سەرۆکی حکومەتی هەرێم بۆ وڵاتی یۆنانو لەسەر داوای باڵوێزی وڵاتی یۆنان لەهەرێمی کوردستان، شاندێکی بازرگانیو پیشەسازیو وەبەرهێنانو کشتوکاڵی شاری سلێمانی سەردانی وڵاتی یۆنان دەکات.

لەبارەی ئەم سەردانە چاوەڕوانکراوە بۆ وڵاتی یۆنان، سیروان محەمەد وتی " ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی بەمەبەستی بەشداریکردن لەپێشانگای کشتوکاڵیو خۆراکیو پیشەسازیو بیناسازیو ئەنجامدانی چەند دیدارێکی تایبەتو واژۆکردنی لێکتێگەشتنی کاری هاوبەش شاندێکی بازرگانی شاری سلێمانی سەردانی وڵاتی یۆنان دەکات".

وتیشی " لەدوای سەردانەکەی بەڕێز (قوباد تاڵەبانی) جێگری سەرۆکی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ وڵاتی یۆنانو بەشداریکردنی لەحەوتەمین دیداری ئابوری دێلفی، لەرۆژانی ٦-٩ی نیسانی ٢٠٢٢ ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی بۆ یەکەمینجار دوای ئەو سەردانە شاندێکی بازرگانی لەڕێکەوتی ١٠/٥ ئایاری ٢٠٢٢ دەباتە وڵاتی یۆنان بۆ بەشداریکردن لەپێشانگای کشتوکاڵیو خۆراکیو بیناسازیو ئەنجامدانی واژۆکردنی لێکتێگەشتنی کاری هاوبەش لەگەڵ چەند لایەنێکی دیاریکراو".

سەرۆکی ژوور جەغتی لەوە کردەوە ئامانج لەم سەردانە لەنزیکەوە دانیشتنە لەگەڵ بازرگانانو خاوەنکاران بۆ بەهێزکردنی پەیوەندیەکانیان، ئەو وتی "بیرمان لەوە کردوەتەوە کەوا نزیترین خاڵ بۆ هەرێمی کوردستان کوێ بێتو بەرهەمەکانی شیاو بێت بۆ ناوچەی ئێمە بتوانین پەیوەندیان لەگەڵدا دروستبکەینو ڕێکەوتنی کاریان لەگەڵدا بکەین پەیوەندیە بازرگانیەکان توندوتۆڵ بکەین".

وتیشی "لەسەردانەکەماندا کە لەناوەڕاستی مانگی ئایار دەبێت، چەند بەرپرسێکی یۆنان دەبینین کە پەیوەستن بەکاری بازرگانیەوە تا بتوانین بازرگانیەکی چالاکانە ئەنجام بدەینو ئەو خۆراکانەی پێویستن بۆ هەرێمی کوردستانو عێراق لەگەڵیاندا گفتوگۆ دەکەین چۆن بگاتە دەست بازرگانانی هەرێمی کوردستان".

ئەوەش ڕوندەکاتەوە لەئێستادا بیرلەو وڵاتانە دەکەنەوە کە لەڕووی جوگرافییەوە نزیکن لەهەرێمی کوردستان و عێراق چونکە کرێی گواستنەوە لە جیهاندا زۆر گرانبووە کە ئەوەش ڕاستەوخۆ کاریگەری لەسەر بەرزبونەوەی نرخی خۆراک دروستدەکات، بۆیە لەووڵاتانی نزیکو دراوسێ هاوردەکردنی خۆراک و کاڵا پێویستەکان هەرزانتر دەبێت لەسەر هاوڵاتیان.

شاندە بازرگانیەکەی شاری سلێمانی کە سەردانی وڵاتی یۆنان دەکات بوارەکانی بازرگانی خۆراکو پیشەسازیو کشتوکاڵیو وەبەرهێنانو پەلەوەرو بیناسازی لەخۆدەگرێت، سیروان محەمەد وتی "لەسەردانەکەماندا دوو یاداشتنامەی لێکتێگەشتن واژۆ دەکەین لەگەڵ (زەهێلێکسپۆ) کە ڕێکخەری پێشانگاکانی وڵاتی یۆنانەو بەڕێوەبەری پێشانگای نێودەوڵەتی سلێمانی تیایدا بەشدار دەبێت لەگەڵماندا، لێکتێگەشتنێکی دیکە لەگەڵ ژووری بازرگانی (سالۆنیک) بۆ مەبەستی کاری هاوبەشو بەردەوامی کارکردن پێکەوە واژۆدەکەین".

گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی

بەڕێوەبەری پرۆژەی گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی:

پرۆژەی گەنجینەکان لەقۆناغی کۆتاییدایە

ئا: زریان - ڕێژەن

سامان ئیبراهیم، بەڕێوەبەری پرۆژەی گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی دەڵێت "بازرگانان سەرقاڵی تەواوکردنی یەکەکانیانو پرۆژەی گەنجینەکان بەرەوە قۆناغەکانی کۆتایی دەڕوات".

بەردەوام ژمارەی ئەو بازرگانانەی گەنجینەکانیان بەکاردەهێنن لەزیادبوندایە، کۆمەڵێک بازرگان گەنجینەکانیان لەکاتژمێر هەشتی بەیانی هەتا ئێوارە کراوەیەو وەکو پێشانگە بەکاریدەهێنن

گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی

سامان ئیبراهیم بەرۆژنامەی "بازرگانیو پیشەسازی" راگەیاند لەئێستادا پرۆژەی گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی بەرەوە قۆناغەکانی کۆتایی دەڕوات، بازرگانان سەرقاڵی تەواوکردنی یەکەکانیانن، کارکردن لەشۆستەی شەقامەکانی بەردەم یەکەکان لەلایەن بازرگانانو خاوەن یەکەکانەوە بەردەوامە، لەناو خودی یەکەکانیش بازرگانان کاردەکەنو یەکەکانیان بەرەو تەواو بوون دەبەن.

بەڕێوەبەری پرۆژەی گەنجینەکان وتی "سەرەکیترین کار کە پێشتر ئاماژەی پێکرابوو بریتییە لەڕاکێشانی هێڵی کارەبای نیشتیمانی بۆ ناو پرۆژەکە کە لەئێستادا کەوتۆتە بواری جێبەجێکردنەوە بەهاوبەشی لەگەڵ پرۆژەی نیشتەجێبوونی ئابووریناسان، لەگوندی بەردەکەڕەوە کارەبای نیشتیمانی بۆ ناو پرۆژەکە ڕادەکێشرێتو لەئێستادا لەبواری جێبەجێکردندایە، وێستگەی کارەبای پرۆژەکە سپێردراوە بەکۆمپانیایەکو کارەکانی کەوتۆتە بواری جێبەجێکردنەوە، دواکاری پێداویستتی وێزگەی کارەباکە کراوەو لەچەند مانگی داهاتوودا وێستگەی کارەبای پرۆژەکە تەواو دەبێت".

وتیشی "وێزگەی کارەبای پرۆژەی گەنجینەکانی ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی بەگوێرەی ڕێنماییەکانی بەڕێوبەرایەتی گشتی کارەبای سلێمانی دەبێت، کە لیژنەیەکیان لەناو پرۆژەکە ئامادەیە، دەبێت ئەو کەرەستانەی بەکاردێت لەجۆری نایاب بێت، سەرجەم پێداویستییەکان لەدەرەوەی وڵاتەوە دەهێنرێت، بۆیە چەند مانگێکی پێدەچێت تاکو دەگاتە دەستمان، دوای گەیشتنی بەماوەیەکی زۆر کەم دەبەسترێتو پرۆژەکە دەبێتە خاوەنی کارەبای نیشتیمانی، هەتا وێستگەی کارەبای پرۆژەکە دەگات".

سەبارەت بەڕێژەی سەوزایی ناو پرۆژەکەش، سامان وتی "ئەو ناوچانەی کە بەگوێرەی پلانی سایدپلانی پرۆژەکە دانراوە بۆ سەوزایی لەلایەن سەرۆکایەتی شارەوانی سلێمانیەوە جێگیر کراوە، لە ئێستاشدا سەوز کراوەو دارو درەختی تێدا چێنراوەو پرۆسەی ئاودانو خزمەتکردنی بەردەوامە بۆ ئەوەی سەوزاییەکان ئەنجامێکی باش بەدەستبهێننو بەروبومیان هەبێت لەداهاتوودا".

وتیشی "لەئێستا لەکۆی گەنجینەکانی ناو پرۆژەکە کە ٦٠٠ کۆگایە، نزیکەی ٢٥٠ گەنجینە سەرەڕای نەبوونی کارەبای نیشتیمانی بەهۆی پێداویستی زۆری بازرگانانو گرنگی پرۆژەکە بەکاردەهێنرێتو ئاڵوگۆڕی زۆر لەناو پرۆژەکە دەکرێتو جوڵەی بازرگانی لەناو پرۆژەکەدا دەبینرێت، بەردەوامیش ژمارەی ئەو بازرگانانەی گەنجینەکانیان بەکاردەهێنن لەزیادبوندایە، کۆمەڵێک بازرگان هەن کە پێشتر بەڵێنیان دابوو گەنجینەکانیان تەنها وەکو کۆگا بەکارناهێنن دەیکەنە پێشانگە خۆشبەختانە ئێستا ئەوە لەناو پرۆژەکەدا بەدیدەکرێت، هەموو ئەو بازرگانانە هاتونەتە ناو پرۆژەکەوەو ڕۆژانە دەرگای گەنجینەکانیان لەکاتژمێر هەشتی بەیانی هەتا ئێوارە کراوەیەو وەکو پێشانگە بەکاردەهێنرێت".

ژمارەی گەنجینەکان نزیکەی ٦٠٠ گەنجینەیە بەڕوبەری جیاواز کە بریتین لە٦٠٠ مەتریو ٨٠٠ مەتریو ٤٨٠ مەتریو ٤٠٠ مەتریو چەند جۆرێکی روبەر جیاوازن ، روبەری گشتی پرۆژەکە بەگوێرەی دواین سایدپلان کە پەسەندکراوە ٣٨٢ دۆنم زەوییە.

سێهەمین خولی پێشانگای نێودەوڵەتی سلێمانی کشتوکاڵو پیشەسازی خۆراک بەڕێوەدەچێت

ئا: زریان محەمەد

بەچاودێری وەزارەتی کشتوکاڵو سەرچاوەکانی ئاوو بەهاوکاری ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی کۆمپانیای ئەتڵەس ئەسیل سیاەمین خولی پێشانگای نێودەوڵەتی کشتوکاڵو پیشەسازی خۆراک بە بەشداری کۆمپانیاکان لەوڵاتانی (کۆماری ئیسلامی ئێران، تورکیا، ئەورووپا، وڵاتانی عەرەبی) لەگەڵ کۆمپانیا نیشتمانیەکان لە (٧-٢٠٢٢/٩/١٠) ڕێکدەخات.

مەروان حەمەخورشید، بەرپرسی ڕاگەیاندنی کۆمپانیای ئەتڵەس ئەسیل دەربارەی پێشانگای کشتوکاڵی بەرۆژنامەی "بازرگانیو پیشەسازی" ڕاگەیاند "ئەم پێشانگایە هەموو ئەو بابەتانەی تایبەتن بەبواری کشتوکاڵ لەخۆدەگرێت وەک بەرهەمەکانی خۆراکی مرۆییو ئاژەڵی، کەرەستەو ئامێرەکانی پەیوەست بەپیشەسازی کشتوکاڵو ئاژەڵداریو ماسیو پەلەوەر- تەکنەلۆژیای سەردەمیانەی کشتوکاڵو ئاودێری، پەینو سەمادو خۆراکو دەرمانی گیاییو ئاژەڵی، پیشەسازی ئامادەکردنو لەقوتونانو بەستەبەندی، خانوی پلاستیکیو کەرەستەکانی، کارگەکانی تایبەت بە بەروبومە خۆراکیەکانو بابەتە کشتوکاڵیەکان، کۆمپانیاکانی بوارە جیاوازەکانی کشتوکاڵو پیشەسازی خۆراک، شەتڵگە، لەگەڵ هەموو ئەو بابەتو بەرهەمانەی تایبەتن بەکشتوکاڵو پیشەسازییە خۆراکیەکان".

ناوبراو ئاماژەی بەوەش دا ئەمە بۆ سێیەمین جارە، پێشانگای نێودەوڵەتی سلێمانی کۆمپانیا ناوخۆییو جیهانیەکانی کشتوکاڵو پیشەسازی خۆراک کۆدەکاتەوە، کشتوکاڵی روەکیو ئاژەلی، ئامێرو تەکنەلۆژیای سەردەم، پیشەسازییەکانی بەرهەمهێنانی خۆراک نمایش دەکاتو کەرتی کشتوکاڵ دەبوژێنێتەوە.

مەروان وتی "لەساڵانی ٢٠١٩و ٢٠٢١ یەکەمینو دووەمین خولی ئەم پێشانگایە بە بەشداری دەیان کۆمپانیای بیانیو نیشتمانی ڕێکخراو لەو خولانەدا دەیان گرێبەستی کارو پرۆژەی کشتوکاڵیو بازرگانی واژۆ کرا، ڕۆژانە پانێڵو دیبەیتی زانستی کشتوکاڵی لەهۆڵی پێشانگا پێشکەش دەکراو دەیان هەزار هاوڵاتیو خاوەن کارو پرۆژە سەردانی پێشانگایان دەکرد، رومالی میدیایی کارو چالاکییەکان دەکرا".

ئەوەشی ڕونکردەوە ڕێکخستنی وەها پێشانگایەک گرنگی تایبەتی هەیە لەخستنەوەگەڕی کارو بازرگانی بوارە جیاوازەکانی کەرتی کشتوکاڵ، ئەو وتی "لەپاڵ ئەو جەنجاڵیو چری دانیشتوانە دەمانەوێت بەرهەمە کشتوکاڵیەکانو ڕەنجی شەوو ڕۆژەی جوتیاران بکەینە چوارچێوەیەکی جوان، بەهەموانی بناسێنینو هاوڵاتیانیش سودمەند بن لەهەمەڕەنگی بەرهەمەکانو دڵنیایی جۆرەکان، ئەمە جگە لەناساندنو بەیەکگەیشتنی کۆمپانیا بیانیو ناوخۆییەکانو کارنامە واژۆکردن بۆ بازرگانی کشتوکاڵیو پیشەسازی خۆراکی لەشارداو ئەنجامدانی دانیشتنە روبەروەکانو لێکگەیشتن لەنێوان بازرگانانو کۆمپانیاکان، کە هەموو ئەمانە هۆکارن بۆ بوژانەوەی بازاڕ بەگشتیو کەرتی کشتوکاڵو گەشتوگوزار بەتایبەتی لەنمایش کردنی بەرهەمو بابەتە کشتوکاڵیەکانو بانگهێشت کردنی کۆمپانیاو بازرگانە بیانییەکان لەوڵاتانی دەرەوە بۆ بەشداریکردنو سەردانیکردن، لەگەڵ هەموو ئەمانەدا نیشاندانی وێنای جوانی شار لە گرنگیدان بەکەرتی کشتوکاڵ کە ئێرە خاوەنی دەیان هەزار دۆنم زەوی کشتوکاڵیو دەیان هەزار کێڵگەی بەخێوکردنی ئاژەڵو سەدان پرۆژەی بەخێوکردنی مریشکو هێلکەو پەلەوەرییەکانو دەیان پرۆژەی بەخێوکردنی ماسیو هەزاران ئامێرو بابەتی بەرهەمهێنانی کشتوکاڵییە".

وتیشی "ڕێکخستنو ئەنجامدانی پێشانگاکان گرنگن بەتایبەت کشتوکاڵییەکان، چونکە پێشانگا دەروازەی ناساندنو بەیەکگەیشتنو لێکگەیشتنو کارنامە واژۆ کردنە، سەکۆی بەیەکگەیاندنی کۆمپانیا ناوخۆییو بیانیەکانە بۆ هەناردە کردنی بەرهەمە ناوخۆییەکانو شوێنی ناساندنو نمایش کردنی بەرهەمە کشتوکاڵیەکانی جوتیارانو ئامێرە تازە سەردەمیەکانە".

دەربارەی بەشداریکردن ڕونیکردەوە بەڕێزان لەخاوەن کارو کۆمپانیاو بازرگانان کە لەهەر بوارێکی کشتوکاڵی روەکی و ئاژەڵی کاردەکەن دەتوانن لەم پیشانگا گەورەیە بەشداری بکەنو دەرفەتی ناساندنو نمایشکردن بۆ کۆمپانیاو کارو بەرهەمەکانیان بەدەستبهێن".

بۆ بەشداریکردن پەیوەندی بکەن بەم ژمارە تەلەفونانەوە: ٠٧٥١٧٤١٤٨١٠ — ٠٧٧٠٤٤٩٢٢١٥

ڕێکخستنی وەها پێشانگایەک گرنگی تایبەتی هەیە لەخستنەوەگەڕی کارو بازرگانی بوارە جیاوازەکانی کەرتی کشتوکاڵ

بەڕێوەبەری سامانی ئاژەڵ لەسلێمانی:

سلێمانی ڕۆژانە پێویستی بە ٩٠ تۆن گۆشتی سوورە

دهڤەری ڕاپەرین بەسەرجەم قەزاو ناحییەو گوندەکانەوە زۆرترین ڕێژەی سامانی ئاژەڵی تێدایە

لەسلێمانی ساڵانە ٣٢ ملیۆنو ٤٠٠ هەزار کیلۆ گۆشتی سوور بەکاردەهێنرێتو لەناوخۆدا دەتوانرێت تەنها ٥٥٪ ئەو ڕێژەیە دابینبکرێت

ئا: ڕێژەن سەردار

جەمال حسێن والی، بەڕێوەبەری سامانی ئاژەڵ لەسلێمانی، لەم گفتوگۆیەدا لەگەڵ ڕۆژنامەی "بازرگانیو پیشەسازی" دەڵێت "سلێمانی ساڵانە پێویستی بە ٣٢ ملیۆنو ٤٠٠ هەزار کیلۆ گۆشتی سوورە ئێستا لەناوخۆدا دەتوانرێت ٥٥٪ ئەو ڕێژە دابینبکرێت لەڕێگەی سەربڕینی ئاژەڵەوە".

بازرگانیو پیشەسازی: لەساڵانی پێشوودا دەمەو بەهاران، نرخی گۆشت دابەزینی بەخۆیەوە دەبنین، بەڵام ئەمساڵ بەپێچەوانەوە نرخی کیلۆیەک گۆشت تا نزیکەی ١٨ هەزار دینار بەرز بووەوە، هۆکارەکانی چین؟

جەمال حسێن والی: گرانبوونی نرخی گۆشتی سوور پەیوەندی هەیە بەکەمی لەوەڕگا بەهۆی وشکەساڵی لەساڵی ڕابردوودا لەبەرئەوەی زۆربەی ئاژەڵدارانی کوردستان پشت بەلەوەڕگای سروشتی دەبەستن، کە ئەم لەوەڕگایەش لەژێر کاریگەری بارانباریندایە. هۆکاری دووەمیش گرانبوونی نرخی ئالیکە لەزۆربەی وڵاتانی جیهان کە بووە هۆی ئەوەی ئاژەڵداران ناچار بن ئاژەڵەکانیان بفرۆشن. هۆکارێکی تر دەگەڕێتەوە بۆ کەمبوونەوەی ئاژەڵی خۆماڵیو گرانبونی ئاژەڵ لەوڵاتانی هەناردەکارو بەرزبونەوەی بەهای دۆلار بەرامبەر بەدیناری عێراقی.

بازرگانیو پیشەسازی: ئایا جەنگی ئۆکرانیا کە بوەتە هۆی بەرزبونەوەی نرخی گەنم کاریگەری لەسەر بەرزبونەوەی نرخی گۆشت نەبووە؟

جەمال حسێن والی: بەدڵنیایی جەنگی ئۆکرانیا کاریگەری لەسەر گرانبوونی نرخی ئاژەڵو ئالیک هەبووە، لەبەرئەوەی بەشێکی زۆری وڵاتانی جیهان ئالیکو پێکهاتەکانی ئالیک لەوڵاتانی روسیاو ئۆکرانیاوە هاوردە دەکەن.

بازرگانیو پیشەسازی: ئەو ڕێژەیە چەندە کە کوردستان توانای دابینکردنی پێویستی گۆشتی سوری هەیەو لەسەدا چەندی پێویستی لەڕێگەی هاوردەکردنەوە دابین دەکرێ؟ ئەم هاوردەکردنەو بەقاچاغ هێنانی ئاژەڵ چ زیانێکی بەسامانی ئاژەڵی هەرێم گەیاندوە؟

جەمال حسێن والی: ئەم داتاو ژمارانە تەنها سنووری پارێزگای سلێمانی دەگرێتەوە کە لەلایەن بەڕێوبەرایەتی سامانی ئاژەڵ ئامادەکراوە: بەگوێرەی ستانداره جیهانییەکان هەر تاکێک پێویستی بەخواردنی ١٤.٤کیلۆ گۆشتی سوور هەیە لەساڵێکدا. بەگوێرەی داتاکانی بەڕێوەبەرایەتی ئامار ژمارەی دانیشتونی شاری سلێمانی ٢.٢٥٠.٠٠٠ دوو ملیۆنو ٢٥٠ هەزار کەسە کەواتە پێداویستی پارێزگای سلێمانیو ئیدارەی ڕاپەڕین (بەبێ پارێزگای هەڵەبجەو ئیدارەی گەرمیان) بریتییە لە:

١٤.٤ کغم X ٢.٢٥٠.٠٠٠ = ٣٢.٤٠٠.٠٠٠ سیو دوو ملیۆنو ٤٠٠ هەزار کیلۆ گۆشتی سوورە بۆ ساڵێک، کە دەکاتە ٣٢ تەنو ٤٠٠ کیلۆ.

سلێمانی ڕۆژانە پێوسیستی بە ٩٠ تۆن گۆشتی سوورە ئێستا لەناوخۆدا دەتوانرێت ٥٥٪ ئەو ڕێژە دابین بکرێت لەڕێگەی سەربڕینی ئاژەڵەوە، لەناو کوشتارگەکانو دەرەوەی کوشتارگەکان، واتە سەرچاوەی گۆشتی بەرهەمهاتوو بریتییە لە:

١/ ئاژەڵی ناوخۆ

٢/ ئاژەی هاوردەکراوە بەفەرمی

٣/ ئاژەڵی سەربڕاو بەشێوەی فەرمیو نافەرمی

٤/ ئاژەڵی هاوردەکراوی قاچاغ (مەڕ، بزن، ڕەشەوڵاخ)

هێنانی ئاژەڵ بەقاچاغ زیانی زۆر لەسامانی ئاژەڵ دەدات چونکە دەبێتە هۆی ئەوەی ئاژەڵدارانی ناوخۆ نەتوانن بەردەوام بن بەهۆی ئەوەی ئاژەڵی هاوردەکراو نرخەکەی زۆر هەرزانترە بەراورد بە بەخێوکردنی ئاژەڵ لەناوخۆدا، هەروەها هاوردەکردنی ئاژەڵ بەقاچاغ هۆکاری هێنانی زۆرێک لەنەخۆشین بۆ ناوخۆو زیان گەیاندن بەسامانی ئاژەڵو بەرهەمی ناوخۆ.

بازرگانیو پیشەسازی: چەند سەر ئاژەڵ لەهەرێمی کوردستاندا هەن؟

جەمال حسێن والی: یەکێک لەهەرە گرفتە سەرەکییەکان کە لەئێستادا هەیە بریتییە لەوەی ساڵانێکی زۆرە ئامارێکی ورد نەکراوە لەهەرێمی کوردستان، ئەو تاکە ئامارەی کە ئێستا لەبەردەستدایە هی بەڕێوەبەرایەتی ڤێتەرنەری سلێمانییە کە ساڵی ٢٠١٥ ئەنجامدراوە، ژمارەی ئاژەڵ بەم شێوەیەی خوارەوەیە:

ژمارەی گوندو بەخێوکردنی ئاژەڵ لەسەر لەوەڕگای سروشتی لەسنووری پارێزگای سلێمانی: ١٥٠٦ گوندە

ژمارەی ئاژەڵدار: ١٦ هەزار ١٩٦ کەسە

ژمارەی مەڕ: یەک ملیۆنو ٢٢٦ هەزارو ٢١٦

ژمارەی بزن: ٤١٨ هەزارو ٢٧

ژمارەی ڕەشەوڵاخ: ١٦٨ هەزارو ٩١٥

ژمارەی گامێش: ٧٦٧

ژمارەی پرۆژەکانی ئاژەڵداری کە مۆڵەتی فەرمیان هەیە لەبەڕێوەبەرایەتی گشتی سامانی ئاژەڵو ڤێتێرنەری بەم شێوەییە:

جۆری پرۆژە: بەخێوکردنی مەڕو بزن بریتییە لە ٦ پرۆژە، توانای پرۆژەکان ١٥٤٥ سەر ئاژەڵە.

جۆری پرۆژە: قەڵەوکردنی گۆلک بریتین لە ١٧ پرۆژە، توانای پرۆژەکان ٣٥٠٣ سەر ئاژەڵە.

جۆری پرۆژە: مانگای شیر بریتین لە ١٧ پرۆژە، توانی پرۆژەکان ١٤٤٨ سەر ئاژەڵە.

بازرگانیو پیشەسازی: ڕۆژانە چەند کیلۆ گۆشتی سور دەخرێتە بازاڕەوە لەپاریزگای سلێمانی؟

جەمال حسێن والی: بەپێی ئەو زانیارییانەی کە لای ئێمەیە لەڕاپۆرتی سەربرینخانەکان وەردەگرێت لەسنوری پارێزگای سلێمانی بەنزیکەی ڕۆژانە ٤٥ تۆن گۆشتی سور دەخرێتە بازاڕەوە بەشێوەیەکی فەرمی لەڕێگەی سەربرینخانەکانەوە، ئەم ڕێژەیە بەپێی وەرزەکانو بۆنەکان دەگۆڕێ.

بازرگانیو پیشەسازی: کام ناوچەیە لەپارێزگای سلێمانی زۆرترین ڕێژەی سامانی ئاژەڵ لەخۆدەگرێ؟

جەمال حسێن والی: بەبێی ئامارەکان کە ئێستا بەردەستن دەڤەری ڕاپەرین بەسەرجەم قەزاو ناحییەو گوندەکانەوە زۆرترین ڕێژەی سامانی ئاژەڵی تێدایە.

بازرگانیو پیشەسازی: ئایا گەشبینیت بەئایندەی سامانی ئاژەڵ لەهەرێمی کوردستان یاخود بەپێچەوانەوە؟

جەمال حسێن والی: لەسنوری پارێزگای سلێمانیو هەرێمی کوردستان خاڵی بەهێز هەیە بۆ پێشخستنو سوودوەرگرتن لەکەرتی ئاژەڵ، بۆ نمونە بوونی هێزی کاری زۆرو سەرچاوەی مرۆیی بەهێز کە پێویستی بەگەشەپێدانو ڕێکخستن هەیە لەڕووی ئامادەکردنەوە، هەروەها بوونی کەشوهەوای گونجاوو لەبارو بوونی زەوی بەپیتو سەرچاوەی ئاوی باش کە دەتوانرێت بەشێوەیەکی زانستی سوودیان لێوەربگرێت بۆ پێشخستنی سامانی ئاژەڵ.

بازرگانیو پیشەسازی: پێشبینی دەکەیت لەسایەی ئەم دۆخەدا نرخی گۆشت زیاتر بەرزبێتەوە؟

جەمال حسێن والی: ئەگەر دۆخی لەوەڕگای سروشتی خراپ بێت لەڕووی کەم بارانییەوە یان سوتانی لەوەڕگا یان تۆپبارانی ئێرانو تورکیا نرخی ئالیک بەم شێوەیەی ئێستا هەیە بەرزبێتو هاوکاری ئاژەڵدارانی ناوخۆ نەکرێت، بێگومان نرخی ئاژەڵ هەمیشە بە بەرزی دەمێنتەوە .

بازرگانیو پیشەسازی: پێشنیارو داواکاریت چییە بۆ لایەنە پەیوەندیدارەکان بەمەبەستی پێشخستنی ئەم کەرتە؟

جەمال حسێن والی: سامانی ئاژەڵ بە گوێرەی ستانداره جیهانییەکان ڕێژەی ٤٥٪ کۆی کشتوکاڵ پێکدەهێنێتو لەزۆرێک لەوڵاتان بەمەبەستی گەشەپێدانو بەرهەمهێنانی گۆشتی ناوخۆ سامانی ئاژەڵ بەتەنها وەزارەتێکە، بەڵام بەداخەوە لێرە زۆر گرنگی پێنادرێتو خزمەتگوزاری لەئاستێکی زۆر نزمدایە، بۆ ئەم مەبەستە پێشنیازمان ئەوەیە:

١/ چاککردنو چالاک کردنی سمانی ئاژاەڵ لەپارێزگاکاندا لەڕووی کارگێریو داراییەوە، تاکو بتوانێت بەڕۆڵی سەرەکی خۆی هەستێت بۆ پێشخستنی ئەو کەرتە.

٢/ زیادکردنی باجو گومرگ لەسەر بەرهەمی هاوردە بە شێوەیەک وابێت ببێتە زیادکردنی بەرهەمی ناوخۆو گەشەکردنی.

٣/ پاڵپشتی کردنو پاراستنی بەرهەمی ناوخۆو دۆزینەوەی بازاڕ بەشێوازێکی نوێی بۆ ساغکردنەوەی بەرهەمی ناوخۆ.

٤/ پێشکەشکردنی خزمەتگوزاری سامانی ئاژەڵو خزمەتگوزاری ڤێنتێرنەری بەئاژەڵدارو خاوەن پرۆژەکانی سامانی ئاژەڵ.

٥/ هاندانی وەبەرهێنان بەمەبەستی پرۆژەی گەورەی قەڵەوکردنو بەخێوکردنی مەڕو بزنو گوێرەکە بەمەبەستی بەرهەمهێنانی گۆشتی سووری خۆماڵی بەشێوەیەکی زانستیو پێشکەوتوو.

٦- هاندانی وەبەرهێنەرانو ئاژەڵدارانی ناوخۆ بەمەبەستی دروستکردنی لەوەڕگای دەستکردو گرنگیدان بەچاندنی تۆوی وێنجەو سێپەرەو بەرهەمهێنانی ئالیک.

دوو کارگە لەشاری سلیمانی ڕۆژانە دەیان تۆن سەوزە بەشۆراوەیی دەخەنە بازاڕەوە

ئا: زریان محەمەد

دوو کارگە لەشاری سلێمانی شۆردنەوەو پاکردنەوەی سەوزە بەشێوەیەکی مۆدێرن‌و تەندروستانە کار دەکەن‌و دەیخەنە بازاڕەوەو لەمارکێت‌و میوەفرۆشەکان دەفرۆشرێت، هاوڵاتیانیش خۆشحاڵن بەوەی سەوزە بەئامادەکراوی دەکڕن‌و هەندێکیش دەڵێت "سەوزە خۆم نەیشۆمەوە دڵم ئیسراحەت ناکات".

کارگەکە لەژێر چاودێری تەندروستیدایە

کارگەی (پاک)و (تەماتەفرێش) ڕۆژانە بەدەیان تۆن لەسەوزەو میوە بەشێوەیەکی تەندروستانەو لەژێر چاودێری لایەنە پەیوەندیدارەکان دەخەنە بازاڕەکانی سلیمانی.

هونەر ئەنوەر، بەڕێوەبەری کارگەی تەماتەفرێش، لەبارەی بیرۆکەی کارەکەیانەوە بۆ ڕۆژنامەی "بازرگانی‌و پیشەسازی" وتی "خراپی ڕەوشی میوەو سەوزە لەڕووی کوالێتی‌و پاکژییەوە لەبازاڕو علوە وایلێکردین کار بۆ دابینکردنی بەرهەمێکی پاکو شۆراوەی تەندروست‌و دوور لەبەکتریاو پیسی بکەین، بۆیە ئەم کارگەیەمان دامەزراند کە گشت سەوزەو میوە خۆماڵییەکان‌و گشت بەرهەمە دەرەکییەکان دەشۆینەوەو لەکیسی دەنێین‌و دەیخەینە بازاڕەکانەوە".

وتیشی "گشت سەوزەکان کە بەکاریان دەهێنین لەکارگەکەماندا خۆماڵین‌و بەرهەمی ناوخۆیین‌و میوەکانیش زیاتر ناوخۆیین‌و دەرەکین‌و بەستانداردی (ISO)ی جیهانی، ئێمە خاوەنی چوار (ISO)ین‌و کە کاریان پێدەکەین بۆ پشکنینی تاقیگەیی لەپێش‌و پاش ئۆزۆنکردن، لەڕێگەی فرۆشتنی ڕاستەوخۆ لەشۆپی کارگەو شێوازی ئۆنلاین‌و دابەشکردن بەرهەمەکانمان ساغ دەکەینەوەو کوالیتی تەندروست‌و نرخی گونجاو ئامانجمانەو نرخەکانمان گونجاندووە لەگەڵ داهاتی هاوڵاتیان".

خاوەنی کارگەکە داواش دەکات کار بکرێت بۆ هۆشیار کردنەوەی هاوڵاتیان بۆ دوورکەوتنەوە لەبەرهەمی ناتەندروست‌و نەشۆراوە بەئۆزۆن لەڕێی سێکتەرە تایبەتەکانەوە، کارگەی تەماتە فرێش کار دەکات بۆ زیاتر بەکارهێنانی بەرهەمی ناوخۆیی بۆ هاندانی کەرتی کشتوکاڵ بەپێی ستانداردی تەندروستی بەرهەمەکە.

کارگەی تەماتە فرێش دەرفەتی بۆ ٢٥ کەس لەناو کارگەکە ڕەخساندووە کە نزیکەی ٧٠ جۆر لەسەوزەو میوە دەشۆنەوەو لەکیسی دەنێن‌و پاشان دەیخەنە بازاڕەوە.

نەسرین ڕەشید، خانمێکی تەمەن (٥٢) ساڵە سەرقاڵی کڕینی سەوزە بو بۆ ڕۆژنامەی بازرگانی‌و پیشەسازی وتی "ئەم سەوزە پاککراوە زۆر باشە، نرخەکەشی گونجاوە، لەماڵەوە یەکسەر دایدەنێین‌و بەکاری دەهێنین بۆ خواردن، پێویست ناکات لەماڵەوە سەوزە پاک بکەین‌و بیشۆینەوەو ئاو بەفیڕۆ بڕوات‌و کاتیشمان زۆر لێدەبات، بەڵام پێویستە لایەنە پەیوەندیدارەکان چاودێرییان بکات‌و لەتەندروستی‌و کوالێتی بەرهەمەکە بەردەوام دلنیایی بدەن بەهاوڵاتیان تا ئێمە ترسمان نەبێت لەبەکارهێنانی".

یەکێکی دیکە لەو کارگانەی لەشاری سلێمانی سەوزە بەکوالێتی دەشواتەوەو دەیخەنە بازاڕەوە، کارگەی (پاک)ە.

میر هاودەنگ، بەڕێوەبەری ڕێگەپێدراو لەکارگەی پاک بۆ شۆردنەوەو پاککردنی سەوزە بۆ ڕۆژنامەی بازرگانی‌و پیشەسازی لەبارەی کاری کارگەکەیانەوە، وتی "دەستپێکردنی ئەم کارەی ئێمە وەک خولیای داهێنانی تازەو پێداویستی بازاڕ کە بەرهەمێک بخەینە بازاڕەوە وڵاتانی دراوسێ توانای ڕکەبەریان نەبێت، ئێمە بەردەوامین بۆ زیاتر فراوان کردنی کاری کارگەکەمان کە ڕۆژانە دەیان تۆن سەوزە دەشۆینەوە".

سەبارەت بەجۆری ئەو سەوزانەی لەکارگەکەیان پاک دەکرێت، میر وتی "لەجۆری کەرەوز، مەعدەنوس، جەرجیر، تەرهتیزە، شویت، توور، کەوەر، تەڕەپیاز، نەعنا، تەرخون، کاهو، کەلەرمی جنراو، زەلاتەی ئامادەکراو، سلق، سپیناغ ، کە هەموو ئەو سەوزانەش لەناو عەلوەی سلێمانی دەیکڕین‌و هەر جوتیارێکیش گەر سەوزەی زۆر بێت‌و بتوانێت پێداویستی کارگەکەمان ڕۆژانە پڕ بکاتەوە ئامادەین لێیان بکڕینەوە بەپێی نرخی ڕۆژانەی عەلوەی سلێمانی کە دیاری دەکات".

> **دەستپێکردنی ئەم کارەی ئێمە داهێنانێکی تازەیە کە بەرهەمێک بخەینە بازاڕەوە وڵاتانی دراوسێ توانای ڕکەبەریان نەبێت**

میر ئاماژەی بەوەش دا کاری کارگەکە لەژێر چاودێری تەندروستیدایەو کارەکانیان بەپێی ڕێنماییە تەندروستیەکان دەبێت‌و بەپێی ستانداردی ئەوروپی شۆردنەوەو پاکردنەوە بۆ تەواوی سەوزەکان دەکەن، پاشان لەکیسی تایبەت دەنرێت‌و دەخرێتە بازاڕەوە.

بەڕێوەبەری ڕێگەپێدراوی کارگەکە ئەوەش ڕوندەکاتەوە ڕۆژانە لەدوای ئامادەبونی سەوزەکانیان بەشێوەی دابەشکردنی ڕاستەوخۆ بەئۆتۆمبێلی تایبەت کە پارێزگاری لەسەوزەکان دەکات دەبرێت بۆ بازاڕو مارکێت‌و میوەفرۆشەکان، پاشان هاوڵاتیان دەتوانن بیکڕن‌و بەبێ شۆردنەوە لەماڵەوە بەکاریبهێنن‌و ئامادەیە بۆ خواردن.

دەربارەی ئەوەی تا چەند توانیویانە لەڕوی نرخەوە بیگونجێنن لەگەڵ ڕەوشی دارایی هاوڵاتیان، بەڕێوەبەری ڕێگە پێدراوی کارگەکە وتی "هەرچەندە فشاریکی زۆر کەوتوەتە سەرمان، بەڵام لەڕووی نرخەوە توانیومانە هاوکارێکی تەواوی هاوڵاتیان بین‌و بەنرخێکی گونجاو بیگەیەنین بەدەستی بەکارهێنەران کە بەخۆشحاڵیەوە هاوڵاتیان لەڕوی نرخەوە ڕازین‌و گرفتیان نەبووە".

ئەو داواکاریانەی کارگەی پاک هەیەتی لەحکومەتی هەرێمی کوردستان دابینکردنی جێگایەکی باش‌و شیاوترە تا بتواندرێت کارەکەیان فراوانترو بەرەو پێشبردنی زیاتری بۆ بکرێت کە دەبێتە ڕەخساندنی دەرفەتی زیاتری هەلی کارکردن بۆ گەنجان.

سەرباری ئەوەش هێشتا بەشێک لەهاوڵاتیان ڕۆژانە سەوزەی ئامدە نکراو دەکڕن‌و خۆیان لەماڵەوە دەیشۆنەوە، کە یەکێکە لەخۆراکە سەرەکیەکانی خەڵکی کوردستان.

شەوبۆ مەجید، خانمێکی شاری سلێمانییەو سەوزەی ئامادە نەکراو دەکڕێت‌و دەڵێت "ئەو سەوزەیە خۆم پاکی نەکەم‌و نەیشۆمەوە دڵم ئیسراحەت ناکات، هەر لەکۆنەوە وا ڕاهاتوین خۆمان بۆ ژەمەکانی خواردن لەگەڵ ئامادە کردنی خواردندا سەوزەکەش پاک بکەین‌و بیشۆینەوە".

سەوزەو میوە یەکێکە لەو خواردنانەی لەلایەن هاوڵاتیانەوە ڕۆژانە بەکاردەهێندرێت‌و خواستێکی زۆری لەسەرە، بەشێکی زۆری لەناوخۆدا بەرهەم دێت‌و بەشیکیشی لەدەرەوەی ناوخۆ بەرهەم دێت.

لەمانگی ڕابردودا ٣١ هەزارو ٣٥٠ سەر ئاژەڵ لەسلێمانی سەربڕدراون

ئا: بازرگانی‌و پیشەسازی

لەشاری سلێمانی گۆشتی سوور خواستی زۆری لەسەرە، ئەمەش وایکردووە هاوردەکردنی ئاژەڵ زۆر بێت، بەپێی ئەو داتایانەی لەلایەن بەڕێوەبەرایەتی کوشتارگەی سلێمانی بڵاوکراونەتەوە تەنها بۆ جەژنی ڕەمەزان ٦٦٧ هەزارو ٤٠٠ کیلۆ گۆشتی تەندروستی خراوەتە بازاڕەوە بۆ بەکارهێنان. هەروەها تەنها لەمانگی ڕەمەزاندا ٣١ هەزارو ٣٥٠ ئاژەڵی گەورەو بچوک لەکوشتارگەی سلێمانی سەربڕدراون‌و کۆی ئەو بڕە گۆشتەی کە لەمانگی ڕەمەزاندا خراوەتە بازاڕەوە نزیکەی سێ ملیۆن کیلۆ گۆشت بووە، ئاژەڵی بچوکیش زۆرترین ژمارەیان لێسەربڕدراوە، کە لەکۆی ئەو ٣١ هەزارو ٣٥٠ سەر ئاژەڵەی سەربڕدراون، ٢٩ هەزارو ١٥٠ سەریان ئاژەڵی بچوکو دوو هەزارو ٢٠٠ سەریشیان ئاژەڵی گەورە بون.

ڕێژەی سەربڕینی ئاژەڵیش بەهەردوو جۆری بچوکو گەورە لەمانگی ڕەمەزانی ئەمساڵ بەراورد بەمانگی ڕەمەزانی ساڵی ڕابردوو ١٠٪ زیادیکردوە.

ئەمە لەکاتێکدایە کە ژمارەیەکی بەرچاو لەئاژەڵ لەسەر شەقامەکان‌و لەدەرەوەی کوشتارگە سەر دەبڕدرێن‌و بەنرخێکی هەرزانتر بەهاوڵاتیان دەفرۆشرێتەوە.

لەبازاڕی کوردستان زیاتر لەهەرگۆشتێکی تر خەڵکی خوازیاری گۆشتی بەرخ‌و مەڕە، هەر بۆیە دەکرێت بەگرنگترین‌و بەربڵاوترین گۆشتی سووری بازاڕ هەژمار بکرێت.

بەپێی ئامارێکی وەزارەتی کشتوکاڵ‌و سەرچاوەکانی ئاو، لەدوو ساڵی ڕابردودا ٢٠١٩ تا ٢٠٢١ زیاتر لە ٧٦ پڕۆژەی نوێی بەخیوکردنی ٢٢ هەزارو ٧٦٠ سەر مەڕو بزنیان هەیە.

هەر بەپێی ئامارێکی وەزارەتی کشتوکاڵ، بۆ پڕکردنەوەی پێداویستیی ناوخۆ، لە پێنج ساڵی ٢٠١٥ تا ٢٠٢٠زیاتر لە ٥٠٠ هەزار مەڕو گۆلکی زیندوو هاوردەی هەرێمی کوردستان کراون.

بەپێی ئاماری وەزارەتی کشتوکاڵ‌و سەرچاوەکانی ئاو، کە پشتی بە داتای سەربرینی ئاژەڵ لە ٢٨ کوشتارگەی هەرێمی کوردستان بەستووە کە ئاژەڵ بۆ خەڵکو کۆمپانیاکان سەردەبڕن، لەماوەی ئەو پێنج ساڵەدا ٤ ملیۆن‌و ١١٣ هەزارو ٣٧٩ مەڕو بزن‌و ٦٦٥ هەزارو ٧١٤ ڕەشەوڵاخ لەکوشتارگەکان سەربڕاون، ئەمە جگە لەو ئاژەڵانەی لەدەرەوەی کوشتارگەکان سەردەبڕدرێن .

وەزارەتی کشتوکاڵ پێویستیی ساڵانەی خواردنی گۆشتی سووری بۆ تاکێک بە ١٤,٤ کیلۆگرام دیاریکردووە، بەپێی ئامارەکان ساڵانە زۆرترین ئاژەڵ لەسەر ئاستی هەرێمی کوردستان لەسنووری پارێزگای سلێمانی سەربڕدەبڕێن‌و زیاد خواردنی گۆشتی سووریش لەسلێمانی پەیوەندی بەکولتووری خەڵکەکەیەوە هەیە.

> **بۆ جەژنی ڕەمەزان ٦٦٧ هەزارو ٤٠٠ کیلۆ گۆشتی تەندروستی خراوەتە بازاڕی سلێمانییەوە**

هاوردەکردنی ئاژەڵ کەمبۆتەوە

لەئێستادا کرێی گواستنەوەی ئاژەڵ بەفڕۆکە دوو بەرامبەر زیادی کردووە

ڕۆژانە لەکوشتارگەی سلێمانی هەزار سەر ئاژەڵی بچوک‌و سەد سەر ئاژەڵی گەورە کوشتاری بۆ دەکرێت

ئا: زریان محەمەد

گرانبونی نرخی گۆشتی سور هاوڵاتیانی نیگەران کردووە، بازرگانانی ئاژەڵ هۆکارەکەی بۆ گرانبونی ئالیکو ئاژەڵ بەزیندوویی دەگەڕێننەوە، لەئێستادا لەچەند وڵاتێکەوە ئاژەڵ هاوردە دەکرێت، بەڵام ئەمەش نەیتوانیوە نرخی گۆشت هەرزان بکات.

عامر عەلی، گۆشتفرۆش لەشاری سلێمانی بەڕۆژنامەی "بازرگانی‌و پیشەسازی" ڕاگەیاند "زۆربەی ئەو ئاژەڵانەی هەن لەدەرەوەی وڵات بۆمان دێت، ئاژەڵی بچوک لەسوریاوە زیاتر دێت، ئاژەڵی گەورەش لەوڵاتانی دیکەوە هاوردە دەکرێت، کڕینی ئاژەڵیش بەدۆلارە، گرانبونی نرخی دۆلار لەناوخۆدا کاریگەری لەسەر نرخی گۆشت کردووە، پێشتر کیلۆیەک گۆشت بەزندەقەپان بەچوار دۆلار بوو کە دەیکردە چوار هەزارو ٨٠٠ دینار، کە دۆلار بە ١٢٠ هەزار بوو، بەڵام ئێستا کیلۆی بووە بەپێنج دۆلار کە نزیکەی حەوت هەزار دینارە".

ڕاشیگەیاند "نرخی گواستنەوەو ئالیک زۆر گرانبووە، پێشتر نرخی هەر تۆنێک جۆ ٢٥٠ دینار بوو، بەڵام ئێستا نرخەکەی بەرز بوەتەوە بۆ ٨٠٠ هەزار دینار زیاتر، ئەمەش دەبێتە هۆی گرانبونی نرخی گۆشتی سوورو بڕواش ناکەم بەم زووانە نرخەکەی هەرزان بێت".

عامر ئاماژەی بەوەش دا نرخی گۆشت لەئێستادا بەرزبۆتەوە بۆ ١٨ هەزار دینار کە ئەم نرخەش وەک پێویست پڕی ناکاتەوە بۆ ئەوان، ئەو وتی "پێشبینی دەکەم ئەو نرخەش بەرز بێتەوە بۆ ٢٠ هەزار دینار، چونکە بەشێکی زۆر لەئالیکو گواستنەوە گران بووە".

لەئێستادا هاوردە کردنی ئاژەڵ بەڕێگەی فڕۆکە کەمی کردووە، ئەوەش بەهۆی گرانبونی نرخی گواستنەوە، لەئێستادا لەڕێگەی وشکانییەوە گواستنەوە بۆ هاوردە کردنی ئاژەڵ دەکرێت.

نەژاد محەمەد، بازرگانی هاوردە کردنی ئاژەڵ بەڕۆژنامەی "بازرگانی‌و پیشەسازی" ڕاگەیاند "هاوردەکردنی ئاژەڵ لەوڵاتانی ئەرمینیاو جۆرجیاوە دەکرێت، لەئێستادا دوو بەرامبەر کرێ زیادی کردووەو هاوردەکردن بەترانزێتە لەئێستادا لەمەرزەکانەوە هاوردە دەکرێت".

ڕاشیگەیاند "پێش ئەوەی کرێی گواستنەوە گران ببێت لەڕۆژێکدا پێنج فڕۆکە ئاژەڵ هاوردە دەکرا کە هەر فڕۆکەیەک زیاتر لە ٢٥٠ سەر ئاژەڵی تێدا بووە، بەڵام لەئێستادا ئەگەر لەهەفتەیەکدا شەش ئۆتۆمبێل ئاژەڵ هاوردە بکرێت کە هەر ئۆتۆمبێلێک ٥٠ سەر ئاژەڵی تێدا بێت، ئەوەش پەیوەندی بەوەوەیە کە نرخی ئاژەڵ لەو وڵاتانە گران بووەو نرخی ئالیکو خۆراکی ئاژەل لەبازاڕەکاندا گران بووە لە ٣٠٠ هەزار دینارەوە بەرز بۆتەوە بۆ زیاتر لە ٨٠٠ هەزار دینار، کە ئەمەش نرخی زیندە قەپانی بەرز کردۆتەوە لەپێنج هەزارەوە بۆ شەش هەزارو پێنجسەد دینار".

> **١٠ ساڵ زیاترە لە٦٠٪ ئاژەڵ لەوڵاتانی سوریاو ئێران‌و تورکیاو جۆرجیاو ئەرمینیاوە دێتە کوردستان**

یەکێک لەخواردەمەنییە سەرەکییەکان لەهەرێمی کوردستان گۆشتی سوورە، بەڵام کێشەکە ئەوەیە ناوخۆی هەرێم توانای بەرهەمهێنان‌و دابینکردنی پێویستییەکانی لەگۆشتی سوور نییە، بەهۆی چەندین هۆکاری جیاوازەوە، کە گرنگترینیان ئەوەیە شێوازی باوی ئاژەڵداری لەهەرێمی کوردستان هێشتا بەشێوەیەکی کلاسیکی‌و کۆنەو شێوازی ئاژەڵداریی نوێ پەیڕەو ناکرێت کە لەم شێوازەدا میتۆدی زانستی‌و تەکنیکی هاوچەرخ‌و پیشەسازی بەکاردەهێنرێت‌و ئاژەڵەکان بەخێرایی گەشە دەکەن‌و کێشیان زیاد دەبێت، ئەمە دەبێتە هۆی خێراتر گەڕانەوەی سەرمایەو هەروەها قازانجی زیاتر بۆ ئاژەڵداران‌و دابینکردنی بەرهەمی گۆشتی زیاتر، لەسایەی ئەم دۆخەداو بەمەبەستی دابینکردنی پێداویستی ناوخۆ، بازرگانان پەنا دەبەنە بەر هاوردە کردنی ئاژەڵی زیندوو گۆشتی بەستوو بۆ هەرێمی کوردستان.

بەڕێوەبەری کوشتارگەی سلێمانی ڕایدەگەیەنیت هاوردە کردنی ئاژەڵ پێداویستی ناوخۆیی پڕ دەکاتەوە، چونکە لەناوخۆدا بەرهەمی ئاژەڵ وەک پێویست نییە.

د.شالاو عارف، بەڕێوەبەری کوشتارگەی سلێمانی بەڕۆژنامەی "بازرگانی‌و پیشەسازی" ڕاگەیاند "١٠ ساڵ زیاترە لە٦٠٪ ئاژەڵ لەوڵاتانی سوریاو ئێران‌و تورکیاو جۆرجیاو ئەرمینیاوە دێتە کوردستان، چونکە لەناوخۆدا بەرهەمهێنانی ئاژەڵمان نەماوە، یاریکردنی نرخی دراو کاریگەری بەردەوامی هەیە لەسەر نرخی گۆشت".

ڕاشیگەیاند "ڕۆژانە لەکوشتارگەی سلێمانی هەزار سەر ئاژەڵی بچوکو سەد سەر ئاژەڵی گەورە کوشتاری بۆ دەکرێت، هەفتانە پێنج ڕۆژ کار دەکریت لەکوشتارگە پشکنینی تەواو دەکرێت بۆ تەندروستی گۆشتەکەو پاشان دەخرێتە بازاڕەوە".

لەشاری سلێمانی گۆشتی سوور خواستی زۆری لەسەرە، ئەمەش وایکردووە هاوردەکردنی ئاژەڵ زۆر بێت.

جوتیارێک: بەهۆی وشکەساڵییەوە دوو ساڵە ٧٥ ملیۆن دینارم زیان کردوە

جەنگی ئۆکرانیا نرخی ئالیکو دانەوێڵەو "گۆشت"یشی بەرز کردوەتەوە

ساڵی ڕابردوو ٢٠٠ سەر ئاژەڵی مێینەم هەبوو ١٨٠ سەر زاین، بەڵام ئەمساڵ لە ٢٠٠ ئاژەڵی مێینە ٨٠ سەر زاون

ئا: ڕێژەن سەردار

جوتیارێک لەناوچەی گەرمیان ئاماژە بەوە دەکات کە "ئەم دوو ساڵە جوتیارانی گەرمیان بەهۆی وشکەساڵییەوە تەواو وەڕسو بێزار بوون، لەئاژەڵداریو کشتوکاڵ کردنیشدا توشی زیانی گەورە بوون، ئەمساڵ وشکەساڵی زیانێکی یەکجار زۆری لەجوتیارانو ئاژەڵداران داوە، بڕی بەرهەمهێنان لەزەوییە دێمەکان ٨٥٪ کەمی کردوە".

عەلی ڕەشید کەلاری، کە چەندین ساڵە سەرقاڵی کاری جوتیاریو ئاژەڵدارییە لەگوندێکی گەرمیان، بەرۆژنامەی "بازرگانیو پیشەسازی" وت "ئەمساڵ ئەوانەی ئاژاڵداری دەکەن توشی زەرەرو زیانێکی زۆر بوون، من ٢٠٠ سەر ئاژەڵی مێم هەیە، ٢٥ ملیۆن دینار زیانم کردوە، لەبەرئەوەی دانەوێڵە تۆنی بە ٧٠٠ هەزار دینار دەیکڕین، دەیدەینە ئاژەڵە مێیەکان، بەڵام هیچ بەرهەمێکی نەبووە، شیرەکەی ئەوەنە کەمی کردوە بەرخەکەی تێر شیر ناکات، چ بگا بەوەی بیفرۆشین، بەرخی ئەمساڵ زۆر کۆرپەیە هەر بەکەڵک نایەت".

لەبارەی کاریگەری وشکەساڵی ئەمساڵیش بەراورد بەوشکەساڵی ساڵی رابردوو، کەلاری وتی "ساڵی ڕابردوو ٢٠٠ سەر ئاژەڵی مێینەم هەبوو ١٨٠ سەر زاین، بەڵام ئەمساڵ لە ٢٠٠ ئاژەڵی مێینە ٨٠ سەر زاون، واتە ١٢٠ کەمی کردوەو نەزاون، ئەوەشی کە زاون بەری خستوە بەرخەکان زۆر کۆرپەن، ئێستا بیر لەوە دەکەمەوە دەست لەم ئیشە هەڵگرمو وازی لێبنێنم، ئێستا من ئامادەم ئاژەڵەکانمان بە ٢٥ ملیۆن دینار زەرەر بفرۆشم بەس نەجاتم بێت".

ئاماژەی بەوەش دا "ساڵی ڕابردوو بە بەهای ٣٥ ملیۆن دینار گەنم وەشان خەسار بوو، ئەمساڵ ١٢ تۆنم وەشاندوە ١٥ ملیۆن دینار خەسار بووە، ئەمە ٥٠ ملیۆن، ٢٥ ملیۆن زیانی ئاژەڵە مێیەکان، ئەمە ٧٥ ملیۆن دینار بێجگە لەهیلاکی خۆم، ئیتر بۆچی ئەم ئیشە بکەم کە هەر زەرەرو زیان بێت؟!".

ئەو وتی "ئەم دوو ساڵە جوتیارانی گەرمیان تەواو وەرسو بێزارو بێ تاقەت بوون، چەندین جوتیار هەیە پارەی گەنمی ساڵی ڕابردوو قەرزارە نیەتی بیداتەوە، هەمومان وەڕسو نائومێد بوین بەتەواویی".

لەبارەی هاوکاری حکومەتیش بۆ جوتیاران، ئەو وتی "داواکارییو یاداشت نووسین بۆ لایەنە پەیوەندیدارەکان تەنها مەرەکەبی سەر کاغەزە، ئەمساڵ کشتوکاڵی گەرمیان گەنمی داوەتە جوتیاران ئەمە گوایە یارمەتی جوتیار دەدات، تۆنی ٩٠٠ هەزار دینار لەجوتیار وەرگیراوە ئەمە پلە یەکەکەی، پلە دوو بە ٦٥٠ هەزار دینارو پلە سێ بە ٥٥٠ هەزار دینار، ئێ خۆ لەبازاڕی ڕەشیدا هەر بەو نرخانەیەو بگرە کەمتریشە، ئیتر هاوکاری چی؟".

سەبارەت بەهۆکاری گرانبوونی نرخی گۆشتیش لەم وەرزەدا، ئەوە روندەکاتەوە کە دوو ساڵە لەسەریەک ناوچەی گەرمیان روبەڕووی کەم بارانییو وشکەساڵییەکی سەخت بوەتەوە، کە وایکردووە ئاوی سەر زەویو ژێر زەویش بەتەواوی کەم بکات، وێڕای ئەوەش ئالیکو دانەوێڵە لەئاستی جیهانیدا بەرزبوەتەوە بەهۆی جەنگی ئۆکرانیاوە، ئەمەش هۆکارێکی گرنگە کە نرخی گۆشتو نانی بەرز کردوەتەوەو پێشبینیش دەکات کە لەداهاتودا نرخی گۆشت گرانتریش بێت، ئەو وتی "زۆر هۆکارو کێشەی تریش لەپشت گرانبوونی نرخی گۆشتو بێ بایاخ بوونی هەوڵو کۆششی ئێمەو کاری جوتیارییەوەن، لەوانە کێشەی هاوردەکردنی ئاژەڵە بەقاچاخو ڕەسمیەوە، ئێمە ئەو هەموو پارەیە دەدەینە ئالیک مەسرفی خۆی دەرناکات، ساڵانی ڕابردوو لەبەرهاردا گۆشت نرخەکەی دائەبەزی تاکو ١٠ هەزار دینار، ئەمساڵ کیلۆیەک گۆشتی باش لەسلێمانی بە ١٨ هەزار دینارە، هۆکارەکەشی گرانی ئالیکە، جاران تەنێک جۆت دەکڕی بە ٢٦٠ هەزار دینار، ئێستا دەیکڕی بە ٨٠٠ هەزار دینار، ساڵان ٢٠ تۆن جۆ بە ٥ ملیۆن دینار بوو ئێستا بە ١٧ ملیۆن دینارە، ئەمساڵ فرێوە پار باشتر بوو".

> جاران تەنێک جۆت دەکڕی بە ٢٦٠ هەزار دینار، ئێستا دەیکڕی بە ٨٠٠ هەزار دینار، ساڵان ٢٠ تۆن جۆ بە ٥ ملیۆن دینار بوو ئێستا بە ١٧ ملیۆن دینارە

ئەمە لەکاتێکدایە کە ئیدارە کردنی ئاو لەرۆژهەلاتی ناوەڕاستدا مەسەلەیەکی ئێجگار ئاڵۆزە، بەتایبەتی کە ئەم ناوچەیە ئێستا ڕووبەڕووی کەمئاویو وشکەساڵیو بێبارانیو ململانێیەکی گەورەی چەند وڵاتێک لەسەر سەرچاوەکانی ئاو بۆتەوەو ئێستا عێراق پێنجەمین خراپترین وڵاتە لەڕووی کەمئاویو دابین کردنی خۆراکو بەرزبوونەوەی پلەی گەرماوە، ئەمڕۆ رۆژهەلاتی ناوەڕاست بەئەندازەی جاران ئاوی نییەو یەکێکە لەو ناوچانەی جیهان کە بەهۆی گۆڕانکاری ئاوو هەواوە ڕێژەی بارانبارینی زۆر کەمتر ئەزمون دەکات، ناوچە گەرمەسێرەکانی جیهان وشکتر دەبن، لەبەرئەوە رۆژهەلاتی ناوەڕاستو هەموو ناوچە گەرمێنەکانی دنیا ناچارن کە سەرچاوەکانی ئاوی خۆیان بەباشترین شێوە بەڕێوەبەرن.

بەڕێوبەری کشتوکاڵی گەرمیان:

ساڵی رابردوو بەهۆی وشکەساڵیەوە ٣٢ ملیار دینار زیان بەر کەرتی کشتوکاڵ کەوت

ئەمساڵ بەرهەمی دانەوێڵە لەگەرمیان ٥٠٪ کەم دەکات

ئەمساڵ ١٣٥ هەزار دۆنم زەوی دێم کە چێندراوە بە دانەوێڵە هیچ بەرهەمێکی لێ کۆناکرێتەوە

ئا: ڕێژەن سەردار

بەڕێوبەری گشتی کشتوکاڵی گەرمیان رایدەگەیەنێت "ساڵی ڕابردوو بەهۆی وشکەساڵیەوە ٣٢ ملیار دینار زیان بەر کەرتی کشتوکاڵ کەوتووە، ئەمساڵیش ١٣٥ هەزار دۆنم زەوی دێم کە چێندراوە بە دانەوێڵە هیچ بەرهەمێکی لێ کۆناکرێتەوە، ئاژەڵدارێکیش دەڵێت "من ٢٠٠ سەر ئاژەڵم هەیە ٢٥ ملیۆن دینار زیانم کردوە".

شادی حسێن، بەڕێوبەری گشتی کشتوکاڵی گەرمیان بە رۆژنامەی بازرگانی و پیشەسازی ڕاگەیاند "ماوەی دوو ساڵە وشکەساڵی لەئیدارەی گەرمیان ڕادەگەیەنرێت ئەمەش بە تەواوەتی کاریگەری کردۆتە سەر کەرتی کشتوکاڵ بە تایبەتی بواری دانەوێڵە و سامانی ئاژەڵ، ساڵی ڕابردوو نزیکەی ٣٠ بۆ ٣٢ ملیار دینار زیان بەر کەرتی کشتوکاڵ کەوتووە، ئەمساڵیش ١٣٥ هەزار دۆنم زەوی دێم کە چێندراوە بە دانەوێڵە هیچ بەرهەمێکی لێ کۆناکرێتەوە، سەرەڕای ئەوەش سامانی ئاژەڵیشی سەر لێشێوان بووە بەهۆی نەبوونی لەوەڕگا".

لەبارەی کاریگەری وشکەساڵی بۆ سەر سامانی ئاژەڵ دەڵێت "گەرمیان لە دوایی دانەوێڵەوە بە سامانی ئاژەڵ ناسراوە، لە ئێستادا بەهۆی وشکەساڵییەوە ئاژەڵداران ناچاربوون دەستبکەن بە فرۆشتنی بەشێک لە مەڕ و ماڵاتەکانیان بۆ ئەوەی بتوانن ئالیک بۆ بەشەکەی تری بکڕن ئەمەش کارگەری خراپی کردۆتە سەر کەرتی کشتوکاڵ".

ئاماژە بەوەش دەدات، کێشەیەکی تر ئەوەیە وشکەساڵی بۆتە هۆی کەمی ئاوی بۆ باخدارەکان ئاستی ئەوی ژێر زەویش دابەزیوە، ئەمەش دەبێتە هۆی چۆڵکردن گوندەکان، چونکە تۆشی کەم ئاویی بوون، لەبەرئەوەی ئاو سەرچاوەی ژیانە".

بەڕێوبەری گشتی کشتوکاڵی گەرمیان دەڵێت "لەبەر ئەوەی دوو ساڵە بەسەریەکەوە وشکەساڵی لە گەرمیان ڕادەگەیەنرێت زەرەرو زیانەکان زیاترە بە بەراورد بەناوچەکانی دیکە، ئەو ساڵانەی کە پڕ بارانە بڕی بەرهەم لە گەرمیان لە نێوان ١٠٠ تاکو ١٥٠ هەزار تۆن بەرهەمی دانەوێڵە هەیە، بەڵام ئەمساڵ پێشبینی دەکەین بڕی بەرهەمی دانەوێڵە لەنێوان ٥٠ بۆ ٦٠ هەزار تۆندا بێت".

سەبارەت بە هەوڵەکانیان بۆ رووبەرونەوەی وشکەساڵی، ئەو وتی "ساڵی ڕابردوو لە ڕێگەی ئیدارەی گەرمیان و وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاوەوە داواکارییەکانمان بۆ ڕووبەڕووبونەوەی وشکەساڵی ڕەوانەی ئەنجومەنی وەزیران کرد بەڵام بەداخەوە تاکو ئێستا هیچ وەڵامێک نەدراوەتەوە، داواکاریەکەشمان دابین کردنی بودجەیەک بوو بەمەبەستی کڕینی ئالیک و بنەتۆو بۆ ئەو جوتیارانەی کە دەنەوێڵەکانیان فەوتاوە، لەگەڵ نۆژەنکردنەوەی پرۆژە ئاودێرییەکان بەڵام بەداخەوە لەگەڵ تەواو کردنی بەنداوی باوەنور و نۆژنکرنەوەی بەنداوی دەربەندیخان، تاکو ئێستا هیچ وەڵامێک نەبووە، ئەمساڵیش هەمان داواکاریمان کردوە بەڵام ماوەی مانگێکە هیچ وەڵامێک نەبووە، دیارە هەمو شتێک بەبودجە چارەسەر دەبێت، ئێمە کێشەمان ئەوەیە بودجەمان بۆ دابین ناکرێت".

> ئەو ساڵانەی کە پڕ بارانە بڕی بەرهەم لە گەرمیان لە نێوان ١٠٠ تاکو ١٥٠ هەزار تۆن بەرهەمی دانەوێڵە هەیە، بەڵام ئەمساڵ پێشبینی دەکەین بڕی بەرهەمی دانەوێڵە لەنێوان ٥٠ بۆ ٦٠ هەزار تۆندا بێت

پێشبینی دەکرێ ئەگەر وشکەساڵی بەم شێوەیەی ئێستا بەردەم بێتو ژمارەی دانیشتوان بەردەوام لەزیادبووندا بێتو خۆڵبارانیش لەوەرزی گەرمادا هەرێم بگرێتەوە، ئەوا کوردستان هاوشێوەی زۆر لە وڵاتانی جیهان، بەرەو بیابان بوون دەڕوات. لە پاشەڕۆژدا ئاو دەبێت بە گرانترین پێویستی ژیانی خەڵکی، لەبەرئەوە وا پێویست دەکات هەرێمی کوردستانیش هاوشێوەی وڵاتانی دراوسێی، پلانی گلدانەوەو پاشەکەوت کردنی ئاو پەیڕەو بکات، لەبەرئەوەی دروستکردنی بەنداو، جگە لەوەی پاشەکەوتو گلدانەوەی ئاوە بۆ داهاتوو، هاوکات دەبێتە هۆی زیادبوونی ئاوی ژێر زەویو زۆر کەرتی تری وەک کەرتی کشتوکاڵیو گەشتوگوزاریش دەبوژێنێتەوە، کە سودێکی ئابوری زۆریان هەیە.

بەڕێوبەری کشتوکاڵی گەرمیان ئاماژە بەوە دەکات کە مەسەلەی ئاو یەکێکە لەمەسەلە پڕ بایەخەکانی سیاسەتی ناوخۆییو دەرەوەی وڵاتان، بەتایبەتی لەناوچەیەکی گەرمەسێرو وشکو کەمئاوی وەک رۆژهەڵاتی ناوەڕاست، ئەو پێیوایە لەڕێگەی سیاسەتی ئابوریەوە، دەتوانن چارەسەری ئەم قەیرانە بکەن، ئەویش لەڕێگەی دروستکردنی بەنداو لەسەر ئەو ڕوبارو سەرچاوەی ئاوانەی کەوا مەترسی وشک بوونیان لێدەکرێت، شادی وتی "ئێمە لەچوارچێوەی داواکارییەکانماندا داوای تەواو کردنی بەنداوی باوەنورو نوێژەن کردنەوەی بەنداوی دەربەندیخانمان کردوە چونکە ساڵانێکی زۆرە دروستکراوەو پێویستی بەنوێژەن کردنەوەیە بۆ ئەوەی باشتر سوودی لێوەربگرین، تاکە ڕێگەش بۆ ئەوەی لەداهاتوودا روبەڕوی مەترسی گەورەتر نەبینەوە، ئەوەیە بەنداو دروست بکەینو نەهێڵین بڕێکی زۆر لەئاوی شیرینمان ساڵانە بەفیرۆ بڕواتو دەبێت پلانو پڕۆژەی درێژخایەنمان هەبێت بۆ گلدانەوەی ئاو".

وتیشی "لەئێستادا کۆماری ئیسلامی ئێران چەندین بەنداوی دروست کردوە لەسەر سنوری هەرێمی کوردستان، کە لەداهاتوودا مەترسی بۆ سەر ڕوباری سیروانو هەرێمی کوردستان دروست دەکات، بەڵام لەبەرامبەردا بەداخەوە ئێمە نەمانتوانیوە ئیدارەیەکی گونجاوی ڕووباری سیروان بدەین ئەمەش یەکێکە لەگرفتە سەرەکیەکانمان".

ئەمە لەکاتێکدایە کە هەرچەندە جیهان زەنگی مەترسی لەسەر وشکبونی بەشێک لەسەرچاوە ئاوییەکان لێداوەو باسی ئەوەدەکرێت شەڕی جیهانی ئاو بەڕێوەیە، بەڵام تا ئێستاش هەرێمی کوردستان ستراتیژێکی بەهێزی لەوبارەیەوە دانەڕشتوە، بەڕای شارەزایانی ئەوبوارە حکومەتی هەرێمیش جەخت لەسەر ئەوەدەکاتەوە ئەو بەنداوانەی لەچوارچێوەی ستراێژی ڕوبەڕبونەوەی شەڕی ئاو دروستیان دەکەن بەشێکیان بەهۆی قەیرانی داراییەوە پەکیان کەوتوە.

مامەڵە کردنی زەوی‌و خانو ناجێگیرە

کەمبوونەوەی جوڵەی بازرگانی خانووبەرە لەهەرێمی کوردستان کاریگەرە بەکۆمەڵێك هۆکاری ناوخۆیی‌و دەرەکی

ئا: زریان محەمەد

مامەڵــە کــردن بەخانــوو زەوی لەشــاری ســلێمانی خاوبونــەوەی بەرچاوی بەخۆیــەوە بینیوەو خاوەنی نوســینگەکانی مامە ڵەکردن بەخانوو زەوی دەڵێن "رەوشــی سیاسی عێراق‌و هەرێمی کوردســتان هۆکاری سەرەکین لەخاوبونەوەی مامەڵە کردن لەشــاری سلێمانی".

(دیاری کەریم)، خاوەنی نوســنگەی مامەڵەکــردن بەزەوی‌و خانو لەشــاری ســلێمانی لەلێدوانێکدا بــۆ رۆژنامەی "بازرگانی‌و پیشەســازی" وتی "رەوشی مامەڵە کردن بەزەوی‌و خانو ڕاوەستاوە، نــرخ دانەبەزیوە، بــەڵام مامەڵە کردن وەســتاوە، نــەزەوی دەفرۆشــرێت‌و نەدەکرڕدرێت، بەتایبەت زەوی بازرگانی لەدوای دەرچونی بڕیاری چونە دواوەی چوار مەتر بەتەواوی ڕاوەستاوەو مامەڵە کردنی بەتەواوی خاوبۆتەوە".

وتیشــی "رەوشی سیاســی هەرێمی کوردســتان‌و عێراق بەتەواوی کێشەی گەورەیە بۆ کەرتــی زەوی‌و خانوبەرە، پێکنەهێنانــی حکومەتــی عێراقــی کاریگەری لەســەر پارێزگاکانی هەرێم دروستکردووەو رەوشی سیاسی ناوخۆی لایەنە سیاسیەکانیش لەهەرێم مامەڵەی کەرتی زەوی‌و خانوبەرەی ڕاگرتووە"

دیــاری ئاماژەی بــەوەش دا لەدوای "شەڕی تیرۆرســتانی داعش"ەوە ئەمە یەکەمجــارە مامەڵــەی زەوی‌و خانــو بــەم شــێوەیە ڕاوەســتان بەخۆیەوە ببینێت، ئەمە جگــە لەوەی بارودۆخی ئابوری هاوڵاتیان هۆکارێکی دیکەیە بۆ ڕاوەستانی کەرتی خانوبەرە، بەتایبەتی دریژەکێشانی قەیرانی دارایی‌و دواکەوتنی موچەو نەبونی متمانــەی موچەخۆران بەپێدانی موچەکانیــان لەکاتی خۆیدا لەهەرێمی کوردستان کاریگەری تەواوی لەسەر ئەو کەرتە دروستکردووە.

دیاری کەریم وتی "خواســت لەســەر خانوو شــوقەی کرێ زۆر بووەو نرخی کرێ بەرزبۆتەوە، ئــەوەش بەهۆکاری دروســت نەکردنی خانوی تازەو هاتنی زۆری خێزانە عێراقیەکان لەناوەڕاستی عێراقەوە بۆ شاری سلێمانی، سەرباری ئــەوەش پرۆســەی هاوســەرگیری بەردەوامــەو ئەمەش داواکاری لەســەر خانوو شوقەو خانوی کرێ زیادی کردووەو لەزۆر شوێن دەست ناکەوێت".

ڕاوەســتانی کڕین‌و فرۆشتنی زەوی‌و خانوبــەرە تەنها هەرێمی کوردســتانی نەگرتۆتــەوە، بەڵکــو دیاردەیەکــە لەئێستادا بەهۆی جەنگی نێوان روسیاو ئۆکرانیاوە روبەرێکــی زۆری ناوچەکەو بگرە جیهانیشی گرتەوەتەوەو هۆکارێک بووە بۆ ڕاوەســتانی کەرتی خانوبەرەو زەوی لەوڵاتانی دیکەشدا.

بارودۆخی ئابوری هاوڵاتیان هۆکارێکی دیکەیە بۆ ڕاوەستانی کەرتی خانوبەرە، بەتایبەتی دریژەکێشانی قەیرانی دارایی‌و دواکەوتنی موچەو نەبونی متمانەی موچەخۆران بەپێدانی موچەکانیان لەکاتی خۆیدا کاریگەری تەواوی لەسەر ئەم کەرتە دروستکردووە

یوسف شــەریف، شــارەزای ئابوری لەمبــارەوە بەرۆژنامــەی "بازرگانــی‌و پیشەســازی" ڕاگەیاند "کەمبوونەوەی جوڵەی بازرگانی خانووبەرە لەهەرێمی کوردستان کاریگەرە بەکۆمەڵێک هۆکاری ناوخۆیی‌و دەرەکی، لەوانە زیاد کردنی ئەو باجانەی تایبەتن بەگواســتنەوەی خاوەنداریەتــی لەکەســێکەوە بــۆ کەســێکی تــرو دانانی باجی ســاڵانە لەســەر ئەو زەویە دابەشکراوانەی کە هیــچ خزمەتگوزارییەکــی میرییان بۆ نەکراوە".

راشــیگەیاند "هۆکارێکی دیکە جێگیر بوونی ئاسایشــە لەناوەڕاست‌و باشوری عێــراق‌و گەڕانــەوەی زۆرێــک لــەو هاوڵاتیانــەی ئەو شــارانەیە بۆ زێدی خۆیــان، بارودۆخی سیاســی هەرێمی کوردســتان لەنێــوان هــەردوو زۆنی هەولێرو ســلێمانی لەئاستی پێویستدا نییەو دلەڕاوکێــی دواکەوتنی مووچەی فەرمانبەرانیش وایکردووە ئەو پارەیەی هەیانە لەماڵەکانــدا دایبنێن‌و نەیخەنە بازاڕەوە".

ئەوشارەزای ئابورییە ئاماژەی بەوەش دا هۆکاری دەرەکی شــەڕی روســیاو ئۆکرانیا کاریگەریەکانی لەسەر وڵاتانی جیهــان داناوە، هەرێمی کوردســتان‌و عێراقیش بەدەر نیــن لەو کاریگەریەی لەئاســتی جیهانــدا دروســتبووە لەو کەرتەدا.

بەکۆی گشتی نوسینگەکان لەسنوری پارێزگای سلێمانی ئاماژە بەڕاوەستان‌و پاشەکشــەی مامەڵەکــردن دەکــەن بەزەوی‌و خانو، بەڵام خواســت لەسەر خانووی کرێ زۆرە ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ هاتنی خێزانە عێراقیەکان بەرێژەیەکی زۆر لەشــارەکانی خــواروی عێــراق، ئەنجامدانی پرۆســەی هاوســەرگیریش لەناوخۆی هەرێمــدا هۆکارێکی دیکەیە بۆ زیادبونی خواســت لەســەر خانوی کرێ کە لەهەندێک شــوێن نرخەکەش زۆر زیادی کردووە.

ئەنــوەر ســابیر، خاوەنــی زەوی بازرگانی لەشاری سلێمانی بەرۆژنامەی "بازرگانی‌و پیشەسازی" وت "زەویەکی بازرگانیم هەیە پێــش هەڵبژاردنەکانی عێراق‌و ئاڵۆزی ڕەوشی سیاسی عێراق‌و ناوخــۆی هەرێمی کوردســتان نرخی هەر مەترێکی (١٣٠٠) دۆلار بوو، بەڵام لەئێستادا بەهۆی ئەوەی بازاڕ وەستاوە نرخــی زەویەکــە موشــتەری (١٠٠٠) دۆلاری هەیە، ئەگەر لەئێستادا بیفرۆشم زەرەر دەکەم هەر بۆیە چاوەڕێ دەکەم بۆ ماوەیەک تا ڕەوشــی سیاسی باش بێت‌و توشی ئەو زەرەرو زیانە نەبم".

بەپێی ئەو تۆمارەی لەژووری بازرگانی‌و پیشەســازی ســلێمانی وەرگیــراوە، لەســنوری پارێزگای سلێمانی لەساڵی (٢٠٢١)دا ئەو نوســینگانەی مۆڵەتیان نوێکردۆتــەوەو (٢١١٠) نوســینگەیە کە لەئێســتادا بەردەوامن لەکارکردن‌و مامەڵەی کڕین‌و فرۆشتنی خانوو زەوی دەکەن.

نرخی ئۆتۆمبێل گران دەبێت و بازاڕی مامەڵەکردن وەستاوە

ئا: زریان محەمەد

نرخی ئۆتۆمبێــل گرانبــووەو بازاڕی مامەڵەکــردن سســتی پێــوە دیــارەو هاوردەکــردن کەمیکردووە بەهۆی گرانی نرخــی ئۆتۆمبێل لەجیهانــداو زیادبونی نرخی گواســتنەوە، لەئێســتادا بەپێی جۆری ئۆتۆمبێل نرخ زیادی کردووە.

هەندێک لەبازرگانــان گرانبونی نرخی ئۆتۆمبێل دەگەڕێننەوە بۆ جەنگی نێوان روسیاو ئۆکراینا‌و هەندێکیان دەیگەڕێننەوە بۆ کەمبونەوەی بەرهەمهێنانی ئۆتۆمبێل لەلایــەن کۆمپانیاکانــی دروســتکردنی ئۆتۆمبێــل لەجیهانــداو گرانبونی نرخی گواســتنەوەش هۆکارێکــی دیکەیە بۆ گرانبونی ئۆتۆمبێل.

هاوکار جەوهەر، بازرگانی هاوردەکاری ئۆتۆمبێــل لەوڵاتی ئەمریــکاو ئیمارات بەرۆژنامــەی "بازرگانی‌و پیشەســازی" ڕاگەیانــد "لەئێســتادا گرانبونی نرخی ئۆتۆمبێــل پەیوەندی هەیە بەو جەنگەی لەنێــوان روســیاو ئۆکراینــا هەیــە، بەرزبونەوەی نرخی ئاسنیش لەجیهاندا، هۆکاری سەرەکین بۆ بەرزبونەوەی نرخی ئۆتۆمبێل".

راشــیگەیاند "کۆمپانیاکانــی بەرهەمهێنانــی ئۆتۆمبێــل لەئێســتادا دروســتکردنیان کەمکردۆتــەوە بەهۆی گرانبونی نرخی ئاســن ترســیان لەوەیە کە ئۆتۆمبێل دروستبکەن‌و گران بکەوێت لەســەریان بــەڵام فرۆشــیان نەبێــت، هەربۆیە بەم شێوەیە نرخ بەرزدەبێتەوە لەبازاڕەکاندا".

ئــەو بازرگانە ئاماژە بــەوەش دەکات "هەمــوو ئەو کێشــانە کــە دەبنە هۆی گرانبون کاریگەریەکانی لەسەر کوردستان دەردەکەوێــت، چونکــە هەرێمێکــی هاوردەکارین نەک بەرهەمهێن، ئۆتۆمبێل هەیە هــەزار دۆلار گران بــووە، بەپێی جۆرو مۆدێل نرخەکان دیاری دەکرێت".

نرخی گواستنەوەش هۆکارێکی دیکەیە بــۆ گرانبونــی ئۆتۆمبێــل‌و کاریگەری لەســەر دیاریکردنی نــرخ لەبازاڕەکاندا دانــاوە، هــاوکار جەغت لــەوە دەکات "نرخی گواســتنەوەی ئۆتۆمبێل گرانبوە لەهەموو ئەو جێگایانەی ئۆتۆمبێلی لێوە هاوردە دەکرێت، لەچاو سێ مانگ پێش ئێســتا بۆ هەر ئۆتۆمبێلێک لەئەمریکاوە لــە (١٠٠$) دۆلارەوە تــا (٣٠٠٠$) گرانبــووە، لەدوبــەی بۆ ســلێمانی بۆ هێنانەوەی هــەر ئۆتۆمبێلێک (١٥٠$) گرانبووە، کە ئەمەش کاریگەری لەســەر نرخ دروستدەکات لەبازاڕەکانی ناوخۆ".

هەر لەم بارەوە، بڕیار سەلاح فرۆشیاری ئۆتۆمبێل لەناو پێشــانگاکانی سلێمانی بەرۆژنامــەی "بازرگانی‌و پیشەســازی" ڕاگەیاند "نرخــی ئۆتۆمبێل لەبازارەکانی ســلێمانی گران بووەو خواستیش کەمە لەســەر کڕینــی ئۆتۆمبێــل، بەجۆرێک گەر ئۆتۆمبێلێک پێشــتر بە (١٠،٠٠٠$) بە١٠ هــەزار دۆلار بوویێــت، واتا یەک دەفتــەر دۆلار، ئــەوا ئێســتا نرخەکە بــۆ زیاتر لە (١١٠٠٠) یانــزە هەزار دۆلار بەرزبۆتــەوە، ئۆتۆمبێلــی گەورە بەپێی مۆدێلەکــەی (٥٠٠٠$) پێنج هەزار دۆلار تا (١٠،٠٠٠$) دە هەزار دۆلار گرانبووە، ئەمەش بۆتــە هۆی ڕاوەســتانی بازاڕو کەمتر مامەڵەی پێوە دەکرێت‌و ئۆتۆمبێل کەمتر دەفرۆشرێت".

ڕاشــیگەیاند "نرخــی گواســتنەوەی ئۆتۆمێل لەئەمەیــکاو دوبەی کاریگەری هەبووە لەسەر نرخی ئۆتۆمبێل بەرێژەی لەســەدا دوو نرخــی گرانکــردووە، کە ئەمەش بۆتە هــۆی خاوبونەوەی بازاڕو فرۆش لەبازاڕدا".

ســەردەمی کۆرۆناو وەســتانی هەموو جیهــان لەکارکــردن هۆکارێکی دیکەیە بۆ بەرزبونــەوەی نرخی ئۆتۆمبێل کە تا ئێســتا کاریگەریەکانی بەسەر کۆمپانیا بەرهەم هێنە جیهانیەکانەوە دیارە.

دەرون خەســرەو، بەڕێوەبــەری کۆمپانیای نیســان لەهەرێمی کوردستان بەرۆژنامــەی "بازرگانی‌و پیشەســازی" ڕاگەیانــد "ئێمــە وەک کۆمپانیای فازڵ لەتیف وەکیلــی ســەرەکی کۆمپانیای نیســان بۆ بەرهەمهێنانــی ئۆتۆمبیلین لەعێــراق، هۆکارەکانــی بەرزبونــەوەی نرخی ئۆتۆمبێل لەســەردەمی کۆرۆناوە دەســتپێدەکات، لــەدوای داخســتنی کارگەکان بەگشــتی چونکە کارگەکانی دروســتکردنی مایکرۆ جیبس لەکاتی کەرەنتیندا گرێبەستی کارکردنیان لەگەڵ کۆمپانیا ئەلکترۆنیــەکان ئەنجامدابوو، لەکاتی ئاساییبونەوەی ژیان جارێکی دیکە کۆمپانیاکانــی بەرهەمهێنانی ئۆتۆمبێل داوایان لەبەرهەمهێنەرانی مایکرۆ جیبس کردەوە کە پێیان بفرۆشــن، بەڵام ئەوان بەرهەمەکانیان کــردووە بەئەلکترۆنیات، بۆیــە ئەمــە بــووە هۆی دروســتبونی کێشــە بۆ کۆمپانیاکان، بەمەش لە ٣٠٪ بەرهەمهێنــان لەهەمــوو کۆمپانیــاکان کەمیکــرد، هەربۆیــە کۆمپانیــاکان ناچاربــون نــرخ بەرزبکەنــەوە بەهۆی کەمی بەرهەم هێنان‌و وەستانی هەندێک جــۆری ئۆتۆمبێل بەنمونــە کۆمپانیای نیسان بەرهەمهێنانی ئەڵتیمای وەستاند لەســاڵی ٢٠٢٢، کە ئەمە کێشەی هەموو کۆمپانیاکانە".

دەرونــی وتــی "لەهەمــوو جیهانــدا کۆمپانیــاکان لەچەنــد کۆمپانیایەکــی دروســتکردنی مایکرۆ جیبــس دەیکڕن لــە ٦٨٪ بەرهەمهێنەرانــی ئۆتۆمبێــل لەدوو کۆمپانیــای تایوان مایکرۆ جیبس دەکرن، ئەو دوو کۆمپانیایەش لەناوخۆدا ڕوبــەڕوی کێشــەی سروشــتی بونەوە بەهــۆی کەمئــاوی لەوڵاتەکەیان‌و ١٧٪ مایکرۆ جیبس لەوڵاتی چینە".

بەڕێوەبەری کۆمپانیای نیسان لەهەرێمی کوردستان وتی "بەرزبونەوەی نرخی نەوت هۆکارێکی دیکەیە بۆ بەرزبونەوەی نرخی ئوتومبێل‌و بەرزبوونەوەی نرخی ئاسنیش هۆکارێکــی دیکەیە، چونکە ئاســن زۆر لەئۆتۆمبێلدا بەکار دەهێندرێت‌و جەنگی ئۆکراینــا کاریگــەری هەبووە لەســەر بەرهەمهێنانــی ئۆتۆمبێل، وەک وەکیلی عێراق سێ مانگ جارێک داوای ئۆتۆمبێل دەکەیــن، هەرجارێک داوای دەکەین نرخ بەرزتر بوەتەوە".

وتیشــی "ماوەی دووســاڵە لەعێراقدا نرخی گومرگو پێدانی تابلۆ بەئۆتۆمبێلی ھاردەکراو زیادیکردووە، لەگەڵ ئەوەشدا هاوردەکردن بەردەوامەو نرخی ئۆتۆمبێل بەرزە".

بەرزبوونەوەی نرخی ئاسن هۆکارێکی دیکەیە، چونکە ئاسن زۆر لەئۆتۆمبێلدا بەکار دەهێندرێت‌و جەنگی ئۆکرایناش کاریگەری هەبووە، وەک وەکیلی عێراق سێ مانگ جارێک داوای ئۆتۆمبێل دەکەین، هەرجارێک کە داوای دەکەین نرخ بەرزتر بوەتەوە

نرخی گواستنەوەش هۆکارێکی دیکەیە بۆ گرانبونی ئۆتۆمبێلو کاریگەری لەسەر دیاریکردنی نرخ لەبازارەکاندا داناوە

"هەنگەلانەکەم"

پرۆژەی کچە دەرچوییەکی کۆلێژی کشتوکاڵی زانکۆی سلێمانی

پرۆژەی هەنگەلان

ئا: زریان محەمەد

ساکار حەمە کەریم، لەدوای تەواوکردنی کۆلێژی کشتوکاڵی دەستدەکات بەکارکردن، بەخێوکردنی هەنگ دەبێتە خولیاو چەند پورەیەکی هەنگ دادەنێتو زۆر ناخایەنێت بەرهەمی هەنگوین دەخاتە بازاڕەوەو بژێوی ژیانی دابین دەکات، ئەو لەم گفتوگۆیەی لەگەڵ ڕۆژنامەی "بازرگانیو پیشەسازی" دەڵێت "خەون بەگەورەکردنی پرۆژەکەمەوە دەبینم".

بازرگانیو پیشەسازی: ماوەی چەند ساڵە سەرقاڵی بەخێوکردنی هەنگیت؟

ساکار حەمە کەریم: (هەنگەلانەکەم) ناوی پرۆژەکەمە کە لەگوندی بێورێی شارباژێڕەو تێیدا هەنگەکانم بەشێوەیەکی سروشتیو زانستی پەروەردە ئەکەم لە ساڵی ٢٠١٦ ەوە دەستم بەم کارە کردوە.

بازرگانیو پیشەسازی: هۆکاری دەستپێکردنی ئەم کارەت چی بوو؟

ساکار حەمە کەریم: حەزو خولیای خۆم بوو، پاشان کۆتا قۆناغی خوێندنم لەکۆلێژی کشتوکاڵ دکتۆرێکی کۆلێژەکەم بوە هاندەرو پاڵپشتم بۆ دانانی پرۆژەکەمو لەبچوکترین پرسیارمەوە هاوکارم بوە هەتا ئێستاش.

بازرگانیو پیشەسازی: لەئێستادا کارەکەت لە چ قۆناغێکدایە بەنیازیت

ئەمەوێ جگە لەپەروەردە کردنی هەنگ شوێنێکیش دابنێم بۆ فرۆشتنی پێداویستیەکانی هەنگو بەرهەمەکانی.

بازرگانیوپیشەسازی: کوالێتی بەرهەمی هەنگوینەکەت لە چ ئاستێکدایە؟

ساکار حەمە کەریم: سروشتی جوگرافیای گوندی بێورێ تەواو گونجاوو لەبارە بۆ بەدەستهێنانی هەنگوینێکی تەواو کوالیتی بەرز بەهۆی بوونی زۆرترین جۆری گوڵو ڕوەکی سروشتیو سەرچاوەی ئاوی پاک، بۆیە کوالیتی هەنگوینەکەم هەمیشە بەرزو نایابە.

بازرگانیوپیشەسازی: جۆری هەنگوینی سروشتی بەرهەم دەهێنن لەکوێ دەیفرۆشن خواستی زۆری لەسەرە؟

ساکار حەمە کەریم: بەهۆی بەرزی کوالیتی هەنگوینەکەم خواستێکی زۆری لەسەرە لەناوەوەو دەرەوەی کوردستان، لەپەیجی فەیسبوکی خۆم بەناوی هەنگەلانەکەم بەشێوەی ئۆنلاین ئەیفرۆشم.

بازرگانیو پیشەسازی: دەتوانرێت گرنگی بەزیادکردنی بەرهەمی هەنگوین بدرێت چ پلانێکتان هەیە؟

ساکار حەمە کەریم: بێگومان دەتوانرێت، دەتوانین بەڕاهێنانی چەندین دەرچوی بەشی کشتوکاڵی زانکۆو ڕێنمایی کردنیان بۆ دانانی پرۆژەی هەنگەوانیو بەخێوکردنی هەنگ بەشێوەیەکی زانستی دەتوانین بەرهەمی

هاوکاریتان بکات ئێوە چۆن پرۆژەکەتان گەورە دەکەن چیتان بۆ بکرێت باشە؟

ساکار حەمە کەریم: بەڕاستی پێویستە حکومەتو لایەنی پەیوەندیدار هاوکاری پرۆژە کشتوکاڵیەکان بێتو لەناویاندا پرۆژەی هەنگەوانی بەتایبەت چونکە سێکتەری هەنگەوانی زۆر گرنگەو بۆ زیادکردنی بەرهەمی کێڵگە کشتوکاڵیەکان، هەنگ ڕۆڵی گرنگ ئەبینێت لەزیاد کردنی بەرهەمو سەقامگیر کردنی ئاسایشی خۆراک، هەربۆیە ئەگەر هاوکار بێت ئێمە دەتوانین ڕێژەیەکی زۆر لەپورەی هەنگو هەنگوینو بەرهەمەکانی هەنگ بەرهەم بهێنین کە ببێتە سەرچاوەی داهات بۆ خۆمانو بۆ بوژاندنەوەی ژێرخانی ئابوری وڵات، پێویستە حکومەتو وەزارەتی کشتوکاڵ هاوکاری سێکتەری

هەروەها هاوکار بێت لەهەناردە کردنی هەنگوینی کوردستان بۆ دەرەوە، پاشان هاوکاری کردنی هەنگەوان لەدابینکردنی پێداویستیەکانی هەنگەوانیو ئەگەر حکومەت هاوکاری پرۆژەکەی من بکات هەلی کار بۆ چەندین گەنجی دەرچوی کۆلێژی کشتوکاڵ لەناو پرۆژەکەم ئەڕەخسێنم.

بازرگانیو پیشەسازی: کوردستان گونجاوە بۆ بەرهەمهێنانی هەنگوینو پێویستە هەنگ لەکوێ بەخێو بکرێت تا بەرهەمێکی ساغی هەبێت؟

ساکار حەمە کەریم: کوردستان باشترین شوێنە بۆ بەخێو کردنی هەنگ بەهۆی سروشتی ناوچەکەیو بونی چەندین جۆر گوڵی سروشتی. پێویستە هەنگ لەدەرەوەی شارەکانو دوور لەئاوەدانی

> **(هەنگەلانەکەم) ناوی پرۆژەکەمە کە لەگوندی بێورێی شارباژێڕەو تێیدا هەنگەکانم بەشێوەیەکی سروشتیو زانستی پەروەردە ئەکەم لە ساڵی ٢٠١٦ ەوە دەستم بەم کارە کردوە**

بەرەو زیادبون دەڕۆن، پشتیوانیکردن لەو پرۆژانە بەرەو پێشچونی زیاترو گەشەی ئابوری لەناوخۆی کوردستاندا لێدەکەوێتەوە، هەربۆیە پێویستە حکومەتو لایەنە پەیوەندیدارەکان

هەرێمو ئابوری کرێخۆر (ریعي)

سەرکۆ یونس*

ئابوری هەرێمی کوردستان، لە (٣٠) ساڵی ڕابردودا، چەندین هەورازو نشێوو سەروو خواری کردووە، لەهەمانکاتدا بەدەست چەندین کێشەو دیاردەی گەورەو گرانەوە دەناڵێنێت. زاراوەی ئابوری کرێخۆر، لەسەدەی بیست بەربڵاو بوو، بەئابوری ئەو وڵاتانە دەوترێت کە دەوڵەمەندن بەسەرچاوەی زۆری دەرامەتە سروشتییەکانی وەک نەوتوغازو کانزاکان سروشتییەکان. سەرچاوەی سەرەکی داهاتی وڵاتیش، بەڕێژەیەکی زۆر لەیەک سەرچاوەوە دێت، وەک نەوت یان غازی سروشتی.

لەم شێوازە ئابوریانەدا، چینێکی کەمی دەسەڵات، دەست دەگرن بەسەرداهاتو دەستکەوتەکاندا، خێرو بێری سامانە سروشتییەکە دەستەیەک لێی سوودمەند دەبن، هەروەها جیاوازی چینایەتی دروست دەبێت، ڕێژەی بێکاریو هەژاری بەئاشکرا لەهەڵکشاندا دەبێت، خزمەتگوزارییە گشتییەکان، سنوردار دەبن، بەتایبەتی ئاوو کارەباو ڕێگاوبانو خزمەتگوزارییە شاروانییەکان.

لە ١٠ ساڵی ڕابردوی ئابوری هەرێمی کوردستاندا، سەرچاوەی داهاتەکانی هەرێم، ڕێژەی سەرەکی پشتی بەنەوتی فرۆشراو بەستوە، سەرەڕای بوونی کەرتەکانی کشتوکاڵو بازرگانیو گەشتوگوزارو تا ڕادەیەک پیشەسازی، بەڵام هەر نەوت بەشادەماری داهاتەکان ئەژمار دەکرێت.

داهاتی نەوتی فرۆشراوی هەرێم، سەرەڕای کەموکورییەکانی لەگرێبەستو فرۆشتنو نرخەکەی، بەڵام پشکی شێری لەدابینکردنی مووچەدا بەردەکەوێت.

هەرچەندە، ئامارێکی دروستو زانستی لەبەردەستدا نیە، بەڵام وا دەردەکەوێت، ڕێژەی بەشداری کەرتی پیشەسازیو کشتوکاڵو گەشتوگوزار، لەنزمترین ئاستدایە، ئەمەش بەهۆی نەبوونی پلانو سیاسەتی ئابوری لەهەرێمدا.

نەبوونی سیاسەتی ئابوری

ئابوری هەرێمی کوردستان، لەدوای ڕاپەرینو پێکهێنانی یەکەمین کابینەی حکومەتی هەرێمەوە، بەدرێژایی ٣٠ ساڵی ڕابردوو، بەدەست نەبوونی سیاسەتی ئابوری دەناڵێنێت، تائێستاش دیار نییە، پەیڕەوی کام لەجۆرەکانی سیاسەتی ئابوری دەکرێت!

گواستنەوەی ئابوری هەرێم، لەسۆشیالیستیەوە بۆ بازاڕی ئازاد گەورەترین هەڵەی مێژووی ئابورییە لەهەرێمدا.

تا پێش پرۆسەی ئازادی عێراق، هەرێمی کوردستان سەرەڕای گەمارۆی ئابوریو شەڕی ناوخۆو بڵاوبونەوەی گەندەڵیو دوو ئیدارەیی، دەتوانین بڵێین، خاوەنی خۆژێنی سەربەخۆ بوو لەسەبەتەی خۆراکو خواردەمەنیەکاندا.

بەدرێژایی تەمەنی کابینەکانی حکومەتی هەرێم، هیچ جۆرە پلانێکی زانستی دوورمەودا نەبووە بۆ بەڕەنگاربونەوەی مەترسییەکانو قەیرانەکان، ڕاستە هەندێ لەوەزارەتەکان پلانی پەرەپێدانی کەرتێک یان بەرهەمێکیان داڕشتوە، بەڵام لەواقیعدا خاڵو بەندەکانی پلانەکە جێبەجێ نەکراوە.

هەربۆیە لە ١٥ ساڵی ڕابردودا، نەوت لەهەرێم، بەشادەماری داهاتەکان دانراوە، ڕێژەی (٨٠٪) داهاتی خەرجی ساڵانە لەنەوتی فرۆشراوەوە بەدەستهاتووە.

هەرچەندە لێرەو لەوێ، حکومەت هەوڵی فرە سەرچاوە کردنی داهاتەکان دەدات، بەڵام وا دەردەکەوێت هەر نوسراوی سەر کاغەز بێت، چونکە ئەم هەوڵانە، پێویستە بەپلانی زانستیو واقیعی بێت، کە لەگەڵ بارودۆخی ئابوریو کۆمەڵایەتیو سیاسی هەرێمدا بگونجێت.

بەپێی هەندێ ئامار، لەساڵی ٢٠٠٣ەوە نزیکەی ١٠٠ ملیار دۆلار هاتوەتە ناو هەرێمەوە، بەڵام بەهۆی گەندەڵی سیاسییەکانو نەبوونی پلان، بەفیڕۆدانی سەدان ملیار دۆلار، نەتوانرا هیچ یەکێک لەکەرتەکانی تری وەک کشتوکاڵو گەشتوگوزارو پیشەسازی پەرەیان پێبدرێت.

بەپێی یاسای بودجەی ساڵانی پێشوو، لە (٧٠٪) تەرخان دەکرا بۆ خەرجی بەگەڕ (مووچە)و ڕێژەی (٣٠٪) بۆ بواری وەبەرهێنان بووە، لەساڵی ٢٠١٤ حکومەتی هەرێم، یاسای بودجەی گشتی نییە.

نەوتو غازی سروشتی، لەئەولەویەتی کارەکانی حکومەتی هەرێمەو کەرتەکانی تری وەک کشتوکاڵو پیشەسازیو گەشتوگوزار، پشتگوێ خراون. گرنگیدان بەنەوتوغاز دەدرێت، لەئاستی باڵادایەو هەرچی سێکتەرەکانی ترە پشتگوێ خراون، هەر ئەمەش مەترسیەکە گەورەتر دەکات، چونکە هەر گۆڕانکارییەک لەنرخی نەوت، ڕوویدات ڕاستەوخۆ داهاتەکانی هەرێم کەم دەبنەوە.

هەروەها کێشە سیاسیەکانی نێوان هەولێرو بەغدا، دیسان کاریگەری لەسەر داهاتو بودجەی هەرێم دەبێت.

لەئێستادا، حکومەتی هەرێمی کوردستان، لەهەوڵی هەناردەکردنی غازی سروشتییە بۆ تورکیاو لەوێشەوە بۆ وڵاتانی ئەوروپی، بۆ ئەوەی ببێتە جێگرەوەیەکی خێرای غازی سروشتی روسیاو ئێران.

ئەم هەنگاوانە گرنگن بۆ ئابوریو داهاتی هەرێم، پێگەی ئابوری سیاسی هەرێم لەناوچەکەو جیهاندا بەهێزتر دەکات، بەڵام نابێت مەترسیو دەرئەنجامەکانی پشتگوێ بخرێن، بەتایبەت لەڕووی سیاسیو یاساییەوە.

ئەگەر بەم سیاسەتە ئابورییە بڕۆینە پێشەوە، ئەوا ئیتر بەتەواوەتی ئابوری هەرێم، دەبێتە ئابورییەکی کرێخۆر، بۆ نەوتوغازی سروشتی.

کەرتەکانی تری هەرێم، تووشی داتەپینو داڕوخانی تەواوەتی دەبن، ناچار بۆ پڕکردنەوەی پێداویستییەکانی ژیان، پشت بەهاوردە دەبەستین، ئاشکرایە هاوردەکردنی شمەکو پێداویستیەکان، ئاسەواری خراپ بۆ ئابوری هەرێم دەهێنێت، وەک هەڵاوسانو چوونە دەرەوەی پارەو داهات، لەدەرئەنجامدا ڕێژەی بێکاری زیاتر هەڵدەکشێتو کێشەی کۆمەڵایەتیو دەروونیو تەنانەت سیاسیش دەخوڵقێنێت.

پێویستە لەسەر حکومەتولایەنە سیاسیە باڵادەستەکانی هەرێم، لەهەوڵی ئەوەدا بن، ئەو داهاتانەی لەفرۆشتنی نەوتوغازەوە بەدەست دێن، بخرێنە خزمەت کەرتەکانی تری ئابوری وەک کشتوکاڵو پیشەسازیو گەشتوگوزار. پەرەپێدانی بەردەوام پەیڕەو بکەن بۆ ئەوەی داهاتەکانی هەرێم فرە چەشنو فرە سەرچاوە بن، چونکە بەمێژوو سەلمێنراوە ئابوری کرێخۆری وڵاتان، بەردەوام نابێتو مەترسی زۆر هەیە لەسەر ئایندەی وڵاتانی ئابوری کرێخۆر.

بۆ ئەوەی ئاسایشی خۆراک دابین بکرێت، کە لەئێستادا هەرێم ئاسایشی خۆراکو خۆژێنی لەدەستداوە، پێویستە گرنگی زیاتر بەکەرتی کشتوکاڵ بدرێت، خوای گەورە نیعمەتی زەویو زاری باشو سەرچاوەی ئاوی زۆرو دەستی کاری باشی بەخشیوە بەهەرێم، تەنها ئەوەی کە پێویستە پلانو سیاسەتی ئابوریو پاڵپشتی ئەم کەرتە ستراتیژییە بێت.

بۆ ئەوەی پشتبەستن بەهاوردە کەم بکرێتەوە، پێویستە پەرە بەکەرتی پیشەسازی گەورەو ستراتیژی بدرێت، هەلی کار بۆ دەستی کار لەهەرێمدا بڕەخسێنیت، بەتایبەت لەئێستادا ڕێژەی بێکاری لەوپەڕی ئاستدایەو ساڵ لەدوای ساڵ قەبارەی بێکاران زیاتر دەبن.

> **داهاتەکانی نەوتو غاز، گرنگن، بەڵام مەترسییەکانیشی کەم نین، هەر بۆیە پێویستە لەگەڵ دەستکەوتنی داهاتی نەوتوغازدا، پەرە بەکەرتەکانی تر بدرێت، بۆ ئەوەی مەترسییەکانی سەر ئابوری کرێخۆری کەمتر ببنەوە**

بێگومان، داهاتەکانی نەوتو غاز، گرنگن، شادەماری ئابوری هەرێمن، بەڵام مەترسییەکانیش کەم نین، هەر بۆیە پێویستە لەگەڵ دەستکەوتنی داهاتی نەوتوغازدا، پەرە بەکەرتەکانی تر بدرێت، بۆ ئەوەی مەترسییەکانی سەر ئابوری کرێخۆری کەمتر ببنەوە، وەک وڵاتانی کەنداو، بەپلانو بەرنامەی زانستی خۆیان لەمەترسییەکان بەدوور گرتووەو لەپاڵ دەستکەوتی داهاتی نەوتو غازدا، کەرتەکانی تری ئابوری وڵاتەکانیان پەرەپێداوەو لەگەشەسەندندان، وەک سعودیەو ئیماراتو قەتەر.

بۆ ڕزگاربوون لەئابوری کرێخۆر، زۆر گرنگە حکومەتی هەرێم، بەو داهاتانەی کە لەفرۆشتنی نەوتو غازەوە دەستی دەکەوێت، پەرە بەکەرتەکانی تری ئابوری هەرێم بدات. چیتر هەموو داهاتەکان نەڕۆن بۆ خەرجی بەگەڕ (مووچە). پەرەپێدان بەکەرتەکانی تر زامنی سەرکەوتنی ئابوری هەرێم دەکات. پێویستە زیاتر بیر لەوەبەرهێنان بکرێتەوەو هەلی کار بڕەخسێنرێت.

*ئابووریناس

ئابوریو سیاسەتو ئازادی

ئاراس عەبدولکەریم مەعروف

ئابوری، لەجیهانی ئەمڕۆدا گەورەترین رەگەزی هێزو دەسەڵاتە، ئەمە یەکلایی بوەتەوەو شتێکە کە قابیلی گفتوگۆو مشتومڕ نییە، هەموو وڵاتانی جیهان نەک هەر سیاسەتی ناوخۆو دەرەوەیان لەسەر بنەمای خزمەتکردن بەگەشەی ئابوریان دادەڕێژن، بەڵکو جەنگو لەشکرکێشییەکانیشیان رەهەندی ئابوری لەخۆدەگرێ، کەواتە: بۆچی ئابوری لەکوردستاندا جێی بایەخی پلە یەکی ئێمە نییە؟! بۆچی زۆرجار بەرژەوەندی ئابوریمانو سیاسەتی ناوخۆو دەرەوەمان وەک دوو ئاراستەی پێچەوانە دەردەکەون؟

بێگومان هۆکارو ئاستەنگەکانی بەردەم گەشەو پێشکەوتنی ئابوریمان رەگو ریشەیەکی مێژوویان هەیە، کە پەیوەندی بەزیاد لەفاکتەرێکەوە، بەڵام ئەوەی زۆر رونو ئاشکرایە لەم ٣٠ ساڵەی رابردوودا کە نیمچە سەربەخۆ بووین، پلانی وردو ستراتیجیمان نەبوە بۆ ئەوەی لەڕوی ئابورییەوە لەئاستێکی زۆر باشتر لەدۆخی قەیراناوی ئێستاماندا بوینایە، چونکە زۆرێک لەپێویستییەکانی گەشەی کەرتەکانی کشتوکاڵو گەشتیاریو پیشەسازی لەهەرێمی کوردستاندا بەردەستن، بەڵام ئەوەی کە بەردەستو ئامادە نییە، ئیدارەکردنێکی گونجاوو پلانێکی تۆکمەو ستراتیجییە.

ئەوە راستییەکی سەلمێنراوە کە لەهەرێمی کوردستاندا یەکێک لەگرفتە سەرەکیەکان ئەوەیە ئابوری کراوە بەقوربانی سیاسەتو ئەمەش خاڵی لاوازی ئابوری ئێمەیە. خاڵی سەرەکی لاوازیمانە، لەبەرئەوەی لەجیهانی ئەمڕۆدا چەند لەڕووی ئابورییەوە بەهێز بیت، هێندەش لەهەموو بوارەکانی ژیانی سیاسیو کۆمەڵایەتیو پێگەوە لەنێو هاوکێشە هەرێمیو جیهانییەکاندا بەهێز دەبیت.

لەخۆڕا نییە وڵاتانی گەورەی جیهان شەوو ڕۆژ شەڕیانە بۆ ئەوەی باڵادەستیو پلە یەکی خۆیان لەڕووی ئابورییەوە لەجیهاندا لەدەست نەدەن، ئەگەر لەڕێگەی جەنگو داگیرکردنی وڵاتانی دیکەشەوە بوبێت، چونکە بەهێزی ئابوریانو بەختەوەریو رەخساندنی هەلی کاریان، لەبەشێکیدا پەیوەندی بەداگیرکردنی بازاڕەکانو باڵادەستییانەوەیە بەسەر وڵاتانی دیکەدا.

بۆ نمونە لەوڵاتێکی سەرمایەداریو پێشکەوتووی وەک فەرەنسادا، لەهەر سێ کارێک کە هاوڵاتیان بۆیان رەخساوەو پێوەی سەرقاڵن، دوانیان پەیوەندی بەهەناردە کردنی بەرهەمو کاڵاکانیانەوەیە بۆ دەرەوەی وڵاتو بازاڕەکانی جیهان. تەنانەت فەرەنسا تاکە وڵاتێکی ئەوروپای رۆژئاوا بوو لەساڵی ٢٠٠٣دا نارازیی بوو بەرامبەر بەهێرشی ئەمەریکاو هاوپەیمانان بۆ سەر رژێمی ئەوکاتی عێراق، لەبەرئەوەی لەئاستی رۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا عێراق یەکەم شەریکی بازرگانی بوو، نەیدەویست لەدەستیبچێت.

هەربۆیە لەهەر وڵاتو سیستەمێکدا کە ئابوری کرا بەقوربانی سیاسەت، ئابوری تیادەچێت. تەنانەت لەوڵاتێکی گەورەی وەک چیندا کە تاکە حیزبێک دەیبات بەڕێوە، نزیکەی ٧٥٪ی ئابوری چین بەدەست کەرتی تایبەتەوەیە، هەرچەندە حیزبی شیوعی چینی کە ٩٠ ملیۆن ئەندامی هەیەو کۆنترۆڵی ژیانی سیاسیو کۆمەلایەتی کردووە، بەڵام باش تێدەگات چەند گرنگە ئابوری نەکات بەقوربانی سیاسەتو ئامادەیە دەسەڵاتی ئابوری لەگەڵ خەڵکو کەرتی تایبەتدا بەش بکات. جارێکیان سەرۆکی چین "لی کتشیانغ" لەداڤۆس رایگەیاندبوو کە "ئەگەر ئابوری خەمی پلە یەکەمان نەبوایەو دەسەڵاتی ئابوریمان لەگەڵ کەرتی تایبەت بەش نەکردایە، ئەوا ئێستا وڵاتێکمان دەبوو کە ملیارێک خەڵکی هەژاری لەخۆبگرتایە".

لەبەرامبەریشدا روسیا سەرەرای ئەوەی لەڕووی سەربازییەوە وڵاتێکی بەهێزو گرنگە، بەڵام کێشەکەی ئەوەیە لەڕووی قەبارەی ئابورییەوە لەئاستی وڵاتانی وەک چین یان ئەڵمانیاو ژاپۆندا نییەو داهاتی نەتەوەییو ئابورییەکەی یەکسانە بەداهاتی نەتەوەییو ئابوری وڵاتێکی وەک ئیسپانیا، کە بەوڵاتێکی لادێی باشوری ئەوروپا دادەنرێت. گرفتی روسیا ئەوەیە کە لەڕووی ئابورییەوە تەواو نەکرایەوەو ئەو نوخبە "ئۆلیگارشی"یەی کە هاتنە ئاراوە هەر دەبوو سەر بە"پوتین" بن، هەربۆیە روسیا تا ئێستا کاڵاو بەرهەمێکی تەکنەلۆجی یان براندێکی ناودارو کاڵایەکی خزمەتگوزاریو مۆبایلو پۆشاکو مۆبیلاتو ئوتومبێلێکی ئەوتۆی نییە کە هەناردەی وڵاتانی جیهانی بکاتو خەڵکی سەرسام بکات، تەنها کۆمپانیای روسی کە لەئاستی جیهاندا ناسرابێت "غازبرۆم"و "روس نەفت"ە، لەکاتێکدا گرنگی چین لەوەدایە ٦٠٪ی ئەو کاڵاو کەرەسانەی رۆژانە لەئەمەریکا بەکاردەهێنرێت لەچین دروستدەکرێنو بەرهەمهێنراون.

ئەمڕۆ لەهەموو دنیادا کار بۆ ئەوە دەکرێ کە گەشەی ئابوری خەمی سەرەکیو جێی بایەخی یەکەم بێت هەم لەئاستی خەڵکداو هەم لەئاستی دەوڵەتو حکومەتو حیزبو رێکخراوە سیاسییەکانیشدا، بەشێکی گرنگی ململانێی هەڵبژاردنی وڵاتانی پێشکەوتوو لەسەر ئەوەیە کە کامیان دەتوانێت گەشەی ئابوری زیاتر مسۆگەر بکاو هەلی کاری زیاتر بۆ گەنجانو هاوڵاتیان برەخسێنێتو دەستی وەبەرهێنەران زیاتر لەخستنە سەر پێی پرۆژە ئابورییەکاندا کراوە بکاو بەدوور لەهەر جۆرە قۆرغکارییەک ئاسانکاریو پاڵپشتییان بکات.

دو نمونەی جیاواز کە لەرۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا ئاماژەیان پێدەکرێت، مۆدیلە ئابورییەکانی تورکیاو ئیمارات لەلایەکو میسرو پاکستانە لەلایەکی دیکەوە. حکومەتو دەوڵەتەکانی ئیماراتو تورکیا سیاسەتیان خستوەتە خزمەت ئابورییانەوەو هەموو جوڵەیەکی سیاسییان لەپێناو گەشەی ئابورییاندایە، لەبەرامبەریشدا میسرو پاکستان بەهۆی سیستەمی سیاسییانەوە ئابورییان داتەپیوە. لەمیسرو پاکستاندا گەندەڵی گەیشتوەتە ئاستێک رۆژانە سەرمایەدارو وەبەرهێنەرەکانیان دادو بێدادیانە کە بۆ ئەنجامدانی هەر پرۆژەیەکی ئابوری دەبێت لەگەڵ سیسی یان فەرماندەکانی سوپادا رێبکەویتو بیانکەیت بەشەریک، ئەگینا ئیشت لەبەر ناڕوات!

حکومەتو حیزبە دەسەڵاتدارەکان لەسایەی ئەم سیستەمو دەسەڵاتە سیاسییانەدا دەیانەوێت لەڕێگەی کۆنترۆڵکردنی ئابورییەوە، خەڵکی بکەنە وابەستەو پاشکۆی خۆیانو هەروەک چۆن کۆنترۆڵی رێکخراوو سەندیکاو نەقابەکانیان کردووە، بەهەمانشێوەش کۆنترۆڵی هەموو پرۆژەیەکی ئابورییان کردووەو ئەوەی شەریکی خۆیان نەبێو سەر بەخۆیان نەبێ ئیشی ناڕوا!

کەواتە لەم روانگەیەوە، ئەوەی بۆ ئێمە لەئاستی خەڵکو حکومەتو دەسەڵاتی سیاسیشدا گرنگە ئەوەیە کە "ئابوریو کرانەوەی ئابوری" خەمی یەکەمو جێی بایەخی پلە یەکمان بێت، گەرنا نەکەرتی تایبەتی راستەقینە بەهێزو بەردەوام دەبێتو نەگەشەی ئابوری بۆ وەبەرهێنەران مسۆگەر دەبێو نەخۆشبەختی بۆ هاوڵاتیانو نەرەخساندنی هەلی کار بۆ گەنجانمان دەستەبەر دەبێت.

ئەوەشمان لەبیرنەچێت وەک فەیلەسوفی ناودار "ئیزایا بەرلین" دەڵێت "هەر کاتێک دەسەڵاتی سیاسی لەدەسەڵاتی ئابوری جیاکرایەوە، ئازادی لەدایک دەبێت".

> ئەوەی بۆ ئێمە لەئاستی خەڵکو حکومەتو دەسەڵاتی سیاسیشدا گرنگە ئەوەیە کە "ئابوریو کرانەوەی ئابوری" خەمی یەکەمو جێی بایەخی پلە یەکمان بێت

سیستمی یەک پەنجەرە

شەن جەزا کەریم

کاتێک ئاوڕ لەڕابردو ئەدەینەوە بۆ داهاتوش ئەڕوانین هەست بەوە ئەکەین مرۆڤ بەردەوام لەهەوڵی پێشکەوتنو ئاسان کردنی کایەکانی ژیاندایە، دیارە لەگەڵ سەرهەڵدانی شارستانیدا بەڕێوەبردنو کارگێریش بوەتە سیستەم، هەربۆیە ڕاستەوخۆش پەیوەست ئەبێتەوە بەتاکی کۆمەڵەوە، ئاشکرایە تاک بەتاکی کۆمەڵ بۆ ئەوەی بەفەرمی ببەسترێ بەسیستەمی وڵاتەوە، پێویست ئەکات کە بەجۆرێک لە جۆرەکان تۆمار ببێت لەسیستەمی وڵاتدا، هەر لەتۆمار کردنی شوناسنامەی هاوڵاتیبونەوە تا دەگات بەگشت کاروبارێکی فەرمی.

هاوڵاتی پێویستی بەسەردانکردنی فەرمانگەکانی دەوڵەتو دامەزراوەکانیەتی بۆ بەڕێکردنی مامەڵەو پێداویستیە فەرمیەکان وەک: شوناسنامە، پاسپۆرت، لەدایکبونو مردن کاروباری بانکی، تۆماری خاوەنداریو موڵکایەتی زۆری تریش هەروەها کاروباری بازرگانیش لەم پرۆسانە بەدەر نیە، کە ڕاستەوخۆ پەیوەست ئەبێتەوە بەژووری بازرگانیو پیشەسازیەوە.

لەکۆی ئەم باسەدا ئەتوانین بڵێین پێشکەوتن بەردەوامە تا ئاستی ئاسان کردنی ڕێڕەوی مامەڵەکانو نەهێشتنی بیرۆکراتیەتو کورتکردنەوەی کاتو بنەبڕکردنی گەندەڵی، هەروەها نەهێشتنی ئاستەنگی مامەڵەی هاوڵاتیان، لە سەرجەمی ئەم هەوڵانەدا سیستەمی یەک پەنجەرە هاتۆتە کایەوە کە بۆ ئەمرۆی ئێمە گونجاوو لەبارە لەبەر ئەم تایبەتمەندیانە:

١/ کورت کردنەوەی کاتو زوو ڕایی کردنی مامەڵەی هاوڵاتیانو بنەبڕکردنی بیرۆکراتیەتی کارگێڕیی.

٢/ گفتوگۆکردنو پەیوەندی بەتەنها کارمەندێکەوە، کە پێماندەڵێت مامەڵە کردن لەگەڵ یەک کەس یان یەک کارمەندا ئاسانترە لەچەند کارمەندێک.

٣/ هەروەها لەکاتی دروست بونی گرفتێکدا لەلایەن کەسێکەوە بڕیاردان ئاسانتر دەبێت.

٤/ کەم کردنەوەی گەندەڵی بەهەموو بوارەکانیەوە.

٥/ زامنکردنی بەرپرسیاریەتی لەکاتی دروستبونی کێشە یان ڕودانی هەڵەدا.

٦/ دەربازبون لەسیستەمی کلاسیکیو گەلێ قۆناغی تر کە لەبەرێکردنی مامەڵەکاندا بۆ ئەمڕۆ زیادەیە پێویست ناکات.

ئەوەی ئاماژەمان پێدا لەڕوی تیۆریەوەیە، کەواتە بۆ چالاک کردنی ئەم سیستەمەو خستنە بواری پراکتیکەوە پێویستمان بەسێ فاکتەری سەرەکیە.

یەکەم: ئامادەکردنی سیستەمی ئەلەکترۆنیو بە (کۆمپیوتەرایز) کردنی، هەروەها دابین کردنی گشت پێداویستیەکانی لەکۆمپیوتەرو پرێنتەرو سکانەرو سەرجەم ئەو پێداویستیو ئامێرانەی کە بۆ ئەو پرۆسەیە پێویستە.

دووەم: ئامادەکردنی کارمەندی شارەزاو بەرزکردنەوەی ئاستی زانستییان، ئەویش بەکردنەوەی خولی تایبەت بەو بوارە، فێرکردنیان لەدوو ڕووەوە کە بەڕێکردنی مامەڵەی هاوڵاتیانە لەڕووی کلتوریو ئەتەکێتی قسەکردنو پێشوازی کردنی هاوڵاتیانەوەو پەیدا کردنی شارەزاییەکی پرۆفیشناڵ لەبەکار هێنانی ئامێرەکانو بەدۆکۆمێنت کردنو ئەرشیف کردنیان، بۆجێبەجێ کردنی مامەڵەکان.

سێهەم: ئامادەکردنی بەرنامەی پێشکەوتوو گونجاو بەکورتترینو مۆدێرن ترین شێوە بۆ وەرگرتنو بەڕێکردنو تەواو کردنی مامەڵەکان.

ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی لەم بوارەشدا پێشەنگ بووە وەک هەمیشەو بەردەوام دەستپێشخەر بووە لەپێشکەوتنو بەمۆدێرن کردندا، دەتوانین بڵێین لەڕیزبەندی یەکەمەکانە کە سیستەمی یەک پەنجەرەی کارا کرد، هەر بۆیە بەردەوامە لەپێشخستنی کایە خزمەتگوزاریەکاندا بۆ بازرگانانو هاوڵاتیان، لەئێستادا بەسیستەمی یەک پەنجەرە خزمەتگوزاریەکانی پێشکەش دەکات، لەگەڵ هەموو ئەو هەوڵانەدا بۆ پێشکەش کردنی باشترین خزمەت، هێشتا لەگەڵ بەرزەخواستەکانماندا نیەو ئاواتەخوازین تەواوی سیستەمەکە ببێتە ئەلەکترۆنی، ببینە خاوەنی دامەزراوەیەکی ئەلەکترۆنی پێشکەوتوو، تا بازرگانان لەڕێی کۆمپیوتەر یان مۆبایلەکانیانەوەو لەشوێنی کارو ماڵی خۆیانەوە بتوانن مامەڵەکانیان ڕاییو جێبەجێ بکەن.

> ژووری بازرگانیو پیشەسازی سلێمانی لەڕیزبەندی یەکەمەکانە کە سیستمی یەک پەنجەرەی کارا کرد

هەنگوینی شاخو هەنگوینی ئوتێل

ئاسۆ گەلاڵی*

هەفتەی ڕابردوو، لیژنە هاوبەشەکانی قایمقامییەتی سلێمانی، ژوورێکیان لەنێو ئوتێلێکی ناوشاردا ئاشکرا کرد، کە تیایدا چەند کەسێک، لەبری (هەنگ) هەنگوینیان بەرهەمدەهێنا. لەژوورەکەدا دەست بەسەر ٢٥٠ کیلۆگرام هەنگوینی ساختەدا گیراو دواتر لەناوبران. هەواڵی لیژنەکان جێی دەستخۆشییو هەواڵی هەنگوینە ساختەکە جێی نیگەرانییە.

ساڵانێکە هاوار دەکەین، هەنگوینی خراپو ساختەو شەکرو ژەهری وڵاتان، تەنگیان بەهەنگوینی ناوخۆیی هەڵچنیوەو بازاڕیان ئاخنیوە، بەڵام ئێستا شەڕەکەیان هێناوەتە ماڵ خۆمانەوە، بۆیە ئەگەر جاران، تەنها هەنگوینی شاخو دەشتو نزیک ئاوەدانی هەبووبن، ئەوا ئێستا هەنگوینی ئوتێلیش هەیە.

بەپێی ڕێکخراوە جیهانییەکانی بواری خواردەمەنی، هەنگوین یەکێکە لەو سێ خۆراکە سەرەکییەی لەجیهاندا، زۆرترین ساختەکاریی تێدا دەکرێ. داتابەیسی خۆراکی ساختەی جیهانی (food fraud database) دەڵێت، لەدوای شیرو زەیتی زەیتون، زۆرترین هەنگوینی ساختە، لەبازاڕەکانی جیهاندا بوونی هەیە. ئەمریکایش لەڕیزی پێشەوەی ئەو وڵاتانەیە کە بەدەست هەنگوینی فیلاوییەوە دەناڵێنن.

لە پێکهاتەی ئەفسانەیی هەنگویندا، جۆرەهای ڤیتامینو دژەئۆکسان هەن کە هەندێکیان جگە لەهەنگوین، لەخواردنی هیچی تردا دەستناکەون. ئەگەر دەست بدەینە ژماردنی سوودەکانی هەنگوین ئەوە دەگەینە (سەدان)و ئەم نوسینە تا ئاستی بێزارکردنی خوێنەر، درێژ دەبێتەوە. سەرچاوە جیهانییەکان، هێندەیان سوودی جۆراوجۆری هەنگوین ڕیز کردووە، مرۆڤ وای لێدێت بڵێ "هەر بەڕاست هەنگوین سوودی بۆ چ نەخۆشییەک نیە؟!". یانی جگە لە (منداڵی خوار یەک ساڵو نەخۆشی توندی شەکرەو جۆرە هەستیارییەکی تایبەت)و چەند حاڵەتێکی کەمی تر، هەمووان ڕێنمایی ئەوە دەکرێن دەست بدەنە هەنگوینخواردن. ئەوەتا خودایش لەقورئاندا دەفەرمووێ (لەهەنگویندا شیفاو چارە هەیە بۆ خەڵک) النحل.

> هەنگوین یەکێکە لەو سێ خۆراکە سەرەکییەی لەجیهاندا، زۆرترین ساختەکاریی تێدا دەکرێ .لەدوای شیرو زەیتی زەیتون

توێژینەوە پزیشکییەکان دەڵێن هەنگوین بەکاردێت بۆ: مێشکو دەمارەکان، زراو، دواخستنی پیری، هەوکردن، برینی گەدە، سوتانو هەستیاری (حەساسیەت)، پرۆستاتو میزەڕۆ، ڕۆماتیزمو ئازاری جوگمە، زەردیی ڕوخسارو زیپکەی گەنجی، سوربونەوەی دەموچاو، ئاوکردنی چاو، کرێشو و گەشەی مووی سەرو نەخۆشییەکانی بیرۆو سەدەفیو وشکی، هەوکردنی لوت، ڕیخۆڵەکانو مایسیریو کۆلۆن، با-کردن و ترشی گەدە، کەمخوێنی، کۆکە، سیل، ڕەبۆو بەڵغەم، فشاری خوێن، تەشەنوج، ڕێکخستنی سوڕی مانگانەی ئافرەتان، زیادکردنی تۆوی پیاو، توانای جووت بوون بۆ هەردوو ڕەگەزو .... بۆ سەدان مەبەستی تر، بەڕێگای جیاوازو ڕێنمایی پزیشک، بەکاردەهێنرێ.

جا ئەگەر تێگەیشتنە پێچەوانەکە وەربگرینو، گریمان هەنگوین بەدەرمانێکی پزیشکی دابنێین، کە سوودی بۆ ئەو حەمکە نەخۆشیە هەبێ. خۆ ئەگەر ئەودەرمانە بەهەڵە بەکاربێت، یان ساختەکراو بێو ئەسڵەن دەرمان نەبێ! ئەوا بەدڵنیاییەوە لەئەنجامی خواردنو بەکارهێنانی، کارەساتی تەندروستی ڕوودەدات.

هەربۆیە گرنگە، لایەنی فەرمی لەهەرێم، بەجددی بێنە سەرهێڵو نەهێڵن ژیانی هاوڵاتیان بەمجۆرە قوماری پێوە بکرێت.

ئێستا بازاڕەکانی هەرێم، تەژیین لەهەنگوینی ساختە، لەبازاڕدا هەنگوین هەیە، بەشێوەی (تاک) کیلۆی بەچوار هەزار دینار دەفرۆشرێت (دەبێ جوملەکەی بەچەندبێت!)، لەکاتێکدا بەپێی هەندێک هەژمارکردنی هەنگەوانانی هاوڕێم، کیلۆیەک هەنگوین لەساڵێکی ئاساییدا لەسەردوو ٢٥ هەزار دینارەوە لەسەر هەنگەوانی پیشەیی دەکەوێت. ئیدی هەنگوینێک، هەنگوین بێ، چۆن دەدرێتە چوار هەزار دینار؟

هەنگەوانانی هەرێمی کوردستان، خاوەنی زیاتر، لە ٧٠٠ هەزار پورەی هەنگنو ساڵانە زیاتر لە ٥٠٠ تۆن هەنگوین بەرهەمدەهێنن، بەڵام بڕی ئەو هەنگوینو شیلەو ڕاوەی لەهەرێم ساغ دەبێتەوە، زیاترە لەدوو هێندەی ئەو برە (١٢٠٠ تۆن)، هەربۆیە هەنگوینی هاوردەکراو زیاتر بوونی هەیە لەبازاڕەکان، کە هەندێک لەشارەزایان دەڵێن، هەندێ هەنگوینی هاوردە، تێزابو ماددەی پاککەرەوەی تێدەکرێت، ئەم ڕووداوەش زیاتر ئەمەی ڕوونکردەوە.

لەمەودوا نابێ پرسیاری هاووڵاتیان ئەوەبێ (هەنگەکە شەکری پێدراوە یان نا؟) بەڵکو دەبێ بڵێین:

ئەم هەنگوینە، هەنگی بینیوە؟ ەنگوینی شاخە؟ یان هی ئوتێل؟

*هەنگەوانو ئەندازیاری کشوکاڵی

گژوگیای دەریا دەبێتە جێگرەوەی پلاستیک؟!

وەسفی خەلیل ئیسماعیل

لەوانەیە ئەمە بابەتێکی سەرسوڕهێنەر بێت لای هەندێک کەس، بەڵام مرۆڤ هەمیشە لەهەوڵدایە بۆ ڕێگری کردن لەپیسبوونی ژینگە کە ڕۆژ بەڕۆژ ئاکامە خراپەکەی وەکو ڕۆژی ڕوناک لەبەرچاماندایە.

بەکارهێنانی پلاستیک بۆ کاری ڕۆژانە بەشێوەیەکی بەرفراوان سەرەتاکەی دەگەڕێتەوە بۆ ناوەڕاستی سەدەی بیستەم، دیارە کەسانی بەتەمەن باش لەیادیانە کە کاغەز ڕۆڵێکی بەرچاوی هەبوە لەبەکارهێنانی ڕۆژانەدا. ڕاستە لەڕووی بەکارهێنانەوە نایلۆن باشتر پێداویستی ڕۆژانەی مرۆڤی جێبەجێ کردوە، بەڵام لەهەمانکات بۆتە سەرچاوەیەکی ترسناک بۆ پیسکردنی ژینگە، چونکە بەراورد بەکاغەز دوای ئەوەی بۆ ماوەیەکی زۆر کەم تەنانەت هەندێجار بۆ چەند چرکەیەک بەکارهێنراوەو بەشێوەی کاتی سوودی لیوەرگیراوە، لەنەجامداو بەپێچەوانەوە بۆ ماوەیەکی دورو درێژ بوەتە سەرچاوەی مەترسی، هەرچەندە کاغەز ڕاستە هەمان کاری وەکو پێویست ئەنجام نەداوە، بەڵام نەک نەبوەتە سەرچاوەی مەترسی بۆ مرۆڤ، بگرە جگە لەوەی بەئاسانی لەناودەچێ لەئەنجامدا دەبێتە پەین بۆ زەوی، لەوانەیە ئەم بەراوردەمان زۆر مەبەست نەبێت، ئەوەی لامان مەبەستە چۆن بتوانرێت مەترسی پلاستیک کەم بکەینەوە لەسەر ژینگە؟

پێش ئەوەی وەڵامی ئەم پرسیارە بدەینەوە باشتر وایە بزانین تا ئێستا بڕی چەند پلاستیک بەکارهێنراوە بۆ پێداویستی ڕۆژانە، هەروەها ساڵانە بڕی چەند لەسەرانسەری جیهان بەکاردێتو ڕۆژانە بەشێوەیەکی ڕێژەیی هەریەک لەئێمە چەند بەکاردەهێنێت؟ دیارە لایەنە پەیوەندیدارەکانی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانو هەندێک لەڕێکخراوە جیهانیەکانی تر بەشێوەیەکی زانستی وەڵامی ئەم پرسیارانەیان داوەتەوە.

بۆ نمونە لەپەنجاکانی سەدەی پێشووەوە ٩ ملیار تۆن پلاستیک بەکارهێنراوە لەم برە ٧ ملیار تۆنی وەکو باشماوەی خاشاک ڕۆڵی هەبوە لەپیسکردنی ژینگە کە بەرامبەر بە ٥ ملیار پارچەی پلاستیک لەهەر چرکەیەک ١٠ ملیۆن تۆن پلاستیک بەرهەم دەهێنرێت، ساڵانەش بەشێوەی ڕێژەی زیاتر لە ٢٢٠ هەزار تۆن لەپلاستیک دەخرێتە ناو ناوی دەریاکان، لەهەمانکاتدا ئەوەشیان دیاری کردووە کە هەر بەکارهێنەرێک نزیکەی ١١٣،٣ گرام پلاستیک بەشێوەیەک لەشێوەکان بۆ یەک جار بەکاردەهێنێت.

دیارە زۆر وڵات هەن یاساو ڕێسای توندی دەرکردوە بۆ ئەوانەی لەو جۆرە پلاستیکانە بەکاردەهێنن، بۆ یەک جار بەکاردێت لەوڵاتی ئەمریکاو زیاتر لە ٦٠ وڵاتی تر، دیارە جێبەجێ کردنی ئەم جۆرە ڕێکارانە ئەنجامدراوە تا ئێستا سەرکەوتوو نەبووە، بۆیە زانایانو ژینگەدۆستان بیریان لەوە کردوەتەوە چۆن بتوانن ڕێگری بکەن لەم دیاردە مەترسیدارە، ئەوەش بەدەستنیشان کردنی ئەم پێنج ڕێگایە:

١/ بەکارهێنانی جۆرێک لەکەشتی بەشێوەیەک بتوانرێت پلاستیکی سەر ئاوی دەریاکان کۆبکاتەوە، دوایی ڕەوانەی وشکانی بکرێت، دیارە ئەم ڕێگایە لەلایەن زانایەکی هۆڵەندی کاری لەسەر کراوە تا ڕادەیەک ئەجامەکەی دڵخۆشکەر نەبووە.

٢/ بەکارهێنانی ئەو جۆرە پلاستیکیانەی بۆ یەک جار بەکاردێت بۆ ڕوپۆشکردنی ڕێگاوبان، ئەمەش هەر لەهوڵەندا کاری لەسەر کراوە، ئەنجامەکەی باش بووە، چونکە توندوتۆڵتر بووە لەمادەکانی ترو کارەکەیشی ئاسان بووە.

٣/ بەکارهێنانی جۆرێک لەکەڕوو کە کار لەسەر وردکردنی پلاستیکەکە دەکاتو ئەنزیمێکی هەیە بەکاریدەهێنێت بۆ هەرسکردنی، ئەمەش لەلایەن زانا پاکستانیەکانەوە ئیشیان لەسەر کردوە.

٤/ کرینی ئەو جۆرە پلاستیکیانە کە بۆ یەک جار بەکاردێت بەنرخێک هانی بەکارهێنەر بدات بۆ فرۆشتنی، لەئەنجامدا کۆبکرێتەوە بۆ ئەوەی مەترسیەکەی لەسەر ژینگە کەم بکرێتەوە.

٥/ لەهەمووی گرنگتر ڕێگەی پێنجەمە کە بریتیە لەدۆزینەوەی جێگرەوەیەک بۆ پلاستیک بەشێوەیەک دۆستی ژینگە بێتو بتوانێت ڕۆڵی پلاستیک ببینێت. دیارە ئەم دوو مادەیە تا ئێستا دەستنیشان کراوە بۆ ئەم مەبەستە، یەکەمیان هەندێک لەبەروبومە کشتوکاڵیەکانە کە وەکو هەموو بەروبومێکی کشتوکاڵی بەرهەم دەهێنرێت، واتە پێویستی بەئاوو سەمادو دورێن ...هتد ئەمەش زۆر سەرکەوتوو نەبووە، چونکە ئەمە دەبێتە ڕێگر لەبەردەم بەرهەمهێنانی بەروبومە پێویستیەکانی مرۆڤو ئەرکو برێکی زۆرە.

ڕێگاچارەی دووەم کە چاوەڕێ دەکرێت زۆر سەرکەوتوو بێتو تێچونی کەم بێتو بەئاسانی بێت بەدەستەوە، ئەویش بەکارهێنانی گژوگیای دەریایە کە لەزۆر لەلێواری دەریاکان بەئاسانی دەستدەکەوێتو زیاد کرنی ئاسانە بەشێوەیەک ئاووهەوای هەندێ وڵات زۆر گونجاوە بۆ کارکردن لەسەر بەرهەمهێنانی.

دەبێت ئەوەش بزانین گژوگای دەریا نەک زیانی نابێت بۆ ژینگە، بگرە زۆرجار تەنانەت شیاوە بۆ خواردن، دیارە لەئێستادا ئەو کەلوپەلانەی لەگیای دەریا دروست دەکرێت، لەهەندێ شوێنو چالاکی بەکاردێت وەکو دەفرێک بۆ هەڵگرتنی زەیت یان هەندێ پێویستییە خۆراکیەکانی تر، تەنانەت ئەو وەرزشکارانەش بەکاریدەهێنن کە ڕاکردنی مەودا دوور ڕادەکەن، بەشێوەیەک نەک تەنها ئاوەکەی ناوی دەخۆنەوە، بگرە ئەو مادەیەیش لەگەڵی دەخۆن کە ئاوەکەی تێدایەو لەگیای دەریا دروست کراوە. دەبێت ئەو ڕاستیەش بزانین لەدوای بەکارهێنانیو فڕێدانی ئەو کەلوپەلانەی لەگیای دەریا دروست دەکرێت، نەک ژینگە پیس ناکات بەماوەیەکی زۆر کەم شێ دەبێتەوەو دەبێتە پەین بۆ بەپیت کردنی زەوی.

لەکوتایدا دەبێت هەموو لایەکمان ئەو ڕاستیە بزانین مرۆڤ زۆرجار داهێنانی کردوە، بەڵام بیری تەنها لەلایەنە ئەرێنیکەی کردۆتەوە کەمتر بیری لەئەنجامە خراپەکەی کردۆتەوە، بەڵام ڕێکارەکانی گەشەکردنی بەردەوام (التنمیة المستدامة) مرۆڤی هۆشیار کردوەتەوە لەم بوارەدا، وەکو چۆن ئێستا لەجیهان بیریان لەوزەی پاک دەکردەوەو لەسەرچاوەیەک ئاسان دەستکەوێتو کۆتایی نایەت دۆستی ژینگە بێت، هەر لەو ڕوانگەیەوە بیر لەدروستکردنی دەرمانو پەینو قڕکەرو هەموو ئەو مادەو هۆکارانەی کە دەبێتە هۆی پیسکردنی ژینگە بەجێگرەوەی ئۆرگانیکو سەرچاوەی پاک بەشێوەی بەردەوامو بەئاسانی دەستی مرۆڤ بکەوێتو مرۆڤ دوربخاتەوە لەهەموو هۆکارێک ژیانی بخاتە مەترسییەوە.

ئێمەی کورد وەکو نەتەوەیەکی زیندوی ئەم سەرزەمینە دەبێت ڕۆڵمان چی بێت لەناو ئەم جەنجاڵەی ڕوی تێکردوین؟ هەر لەکێشە ناوخۆیەکانی خۆمانو عێراقو ناوچەکە، ئەو بارگرژیەی لەئێستادا باڵی بەسەر جیهاندا کێشاوە بەتایبەت دوای لەشکرکێشیەکەی روسیا بوسەر خاکی ئۆکرانیا تا ڕادەیەک جەنگێکی مەترسیداری لێبەرپابووە، کە تەنها چەکێکی تێدا بەکارنەهینراوە ئەویش چەکی ئەتۆمییە، ئەی دەبێت چۆن هاوکار بین بۆ خاوێن ڕاگرتنی ژینگە لەجیهانێکدا کە لەلێواری جەنگێکی مەترسیداردایە؟

بەڵێ ئەمانە هەموو ڕاستن، بەڵام دەبێت یەکێک لەقسە نەستەقەکانی باوباپیرانمان لەبیر نەکەن کە دەڵێت (بزن ئەگەر بۆ شەوێکیش بووە جێگای خۆی خوش دەکات)، ئەمەش ئەوە ناگەیەنێت کە ئەمە کۆتایی شارستانیەتی مرۆڤە، نەخێر هەمیشە کۆمەڵگای مرۆڤایەتی توشی گرفتی لەمە گەورەتر بووە، بەڵام بەهیمەتی مرۆڤدۆستان ئەو بارودۆخە سەختەیان تێپەڕاندووەو ژیانیش بەردەوام بوە، بگرە هەمیشە بەختەوەری تاقە ئومێد بووە، بۆیە با بەهەموو لایەکمان ئاگامان لە ژینگەی خۆمانو نەوەکانمان بێتو وەکو بیبیلەی چاومان بیپارێزین، بۆ ئەوەی خۆمان لە نەفرەتی نەوەی داهاتوو بپارێزین.

> مروڤ زۆرجار داهێنانی کردوە، بەڵام بیری تەنها لەلایەنە ئەرێنیکەی کردۆتەوە کەمتر بیری لەئەنجامە خراپەکەی کردۆتەوە

خاوەنی ئیمتیاز
ژووری بازرگانیو
پیشەسازی سلێمانی

سەرنوسەر
ئاراس عەبدولکەریم مەعروف

جێگری سەرنوسەر
دلاوەر عەلی سۆفی

بەڕێوەبەری نووسین
یاسین ڕەحیم فەرەج

سەرپەرشتیاری ڕۆژنامەوانی
سەردار محەمەد

دیزاین
عادل عومەر

دوکان، بوکە جوانەکەی کوردستان

ئا: زریان محەمەد

لە ماوەی سێ ڕۆژی جەژنی ڕەمەزاندا، ١٤٧ هەزار گەشتیار سەردانی شاری سلێمانی و ناوچەکانی دەوروبەریان کرد، بەڕێوەبەری ڕاگەیاندنو بەبازاڕکردنی گەشتوگوزاری سلێمانی دەڵێت "هاوینە هەواری دوکان قەرەباڵغترین ناوچەی گەشتیاری بووە".

داسیار محەمەد، بەڕێوەبەری ڕاگەیاندنو بەبازاڕکردنی گەشتوگوزاری سلێمانی بەڕۆژنامەی "بازرگانیو پیشەسازی" ڕاگەیاند "بەپێی ئامارە تۆمار کراوەکان، لەڕێگەی بازگەو دەروازە سنوریەکانو فرۆکەخانەوە، ١٤٧ هەزار گەشتیاری شارەکانی عێراقو وڵاتانی ئێرانو چەند وڵاتێکی بیانی بۆ بەسەربردنی کاتێکی خۆش لەجەژنو ڕۆژانی پێشترو دواتری بۆنەکەدا گەشتەکانیان بۆ سلێمانیو سەیرانگاو هاوینەهەوارەکانی ئەم شارە ئەنجامداوە، کە زیاتر لە ٨٠٪یان گەشتیارانی ناوەڕاستو باشوری عێراقن".

ڕاشیگەیاند "گەشتیاران هەر لەسەرەتای گەیشتنیانەوە بەشێوەیەکی زۆر گونجاو پێشوازیان لێکراوە، هەروەک توانراوە وەک پێویست شوێنی حەوانەوەیان لەبنکە گەشتیاریەکانی کەرتی تایبەت دەستبکەوێت".

داسیار ئاماژەی بەوەش کرد کە لەڕۆژانی جەژنی ڕەمەزانی ئەمساڵدا هاوینە هەواری دوکان قەرەباڵغترین ناوچەی گەشتیاری بووەو زۆرترین گەشتیارانی ناوخۆو دەرەوەی هەرێمی کوردستان سەردانیان کردووە، ئەو وتی "زیاتر لە ١٧٠ هەزار سەردانیکارو گەشتیار کاتە خۆشەکانیان لەو هاوینەهەوارە دڵڕفینە بەسەربردوە".

قەزای دوکان کە ٧٠ کم لەسەنتەری پارێزگای سلێمانییەوە دوورە، بەهۆی هەڵکەوتەی جوگرافییەوە یەکێکە لەشوێنە گەشتیارییە سەرنجڕاکێشو نایاباکانی پارێزگای سلێمانیو دەمەو بەهاران کە سەوزایی باڵ دەکێشێ بەسەر دەشتو دەردا، دیمەنێکی جوانو ڕازاوە دەبەخشێتە ئەو هاوینەهەوارە کە لەبوکی کوردستان دەچێو ژمارەیەکی زۆر لەگەشتیاران لەناوخۆو دەرەوە بەلای خۆیدا ڕادەکێشێت.

هاوینەهەواری دوکان چەندین هۆتێلو مۆتێلو شوێنی حەوانەوەی لەخۆگرتووەو ساڵانە هەزاران گەشتیار ڕووی تێدەکەنو بەیەکێک لەشوێنە سەرنجڕاکێشەکانی کوردستانو عێراق ناودەبرێت.

سلێمانی بەهاوینەهەوارە جوانو ڕەنگینەکانی وەکو هاوینەهەواری ئەحمەدئاوا، سەرچنار، بەنداوی دوکان، سەرتەکی بەمۆ، کونەماسی، ئەزمەڕو قەرەداغو چەندین هاوینەهەواری دڵڕفێنی دیکە بەناوبانگە.

سەیرانگای دوکان

ریکلام